په سراج الخبار کې د پښتو شعر

Ketabton.com

لیکوال: پوهنیار محمد شاپور "احمد زی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد شاپور "احمد زی" د احمد جان زوی په ۱۳۴۰ کال د لوګر ولایت د سرخ آب په کلي کې زېږېدلی. خپلې لومړنۍ زده کړې يې د سرخ آب په متوسطه او بيا د عامې ادارې له مسلکي ليسې څخه فارغ شوئ دئ. ليسانس او ماستري يې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو څانګې څخه تر لاسه کړي دي. د ۱۳۶۳ کال په وروستيو کې د ژبو او ادبياتو د پوهنځي د پښتو څانګې په علمي کدر کې د استاد په توګه مقرر شو.

په ۱۳۶۴ کال کې ننګرهار پوهنتون ته تبديل او د دغه پوهنتون د ژبو او ادبياتو د پوهنځي د رئيس او استاد په توګه يې دنده تر ۱۳۶۷ کال پورې ترسره کړه. په ۱۳۶۷ کال کې پاکستان ته مهاجر شو. او بيا د ۱۳۶۸ کال په اواخرو کې استراليا ته مهاجر شو.اوس په استراليا کې د ژباړن او ترجمان په توګه کار کوي.

او دا هم د ليکوال د غزل يوه بيلګه :

دئ فساد رشوت روان په ادارو کې
نشته رحم د کاتب رئيس په زړو کې
خداي د مکره د چارواکو سره کار بند
خلاص به نشي هم په مياشتو په کلو کې
که ترې وپو ښتې دا کار مې څنګه کيږي
وايې ته پيسې ډالر لرې جيبو کې
که پيسې وي خلاصوو د کار په منډه
بې پيسو د ځنډوو ډېر په وعدو کې
هم دې لېږو له يوه دفتره بل ته
تر څو ستړى شې په تلو او په راتلو کې
يا خو دا چې به له چانه پيسې پور کړي
يا خو نه خلاصيږي کار نژدې وختو کې
دلته حق دئ خوړل کيږې د بې وزلو
نا حق حق دئ احمد زيه په پيسو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرليکونه

١ - سريزه ١-٧
٢ - دشعرونو مجموعه ٨ - ٧۴
٣- داوسنی اوسراج الاخباررسم الخط پرتله ٧۵ – ٧٧
۴- نتيجه ٧٨
۵- ٧٩

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

له ۱۹۱۱ تر۱۹۱۹ کال پورې سراج الاخباردافغانستان په مطبوعاتو کې ستررول لوبولئ دی. اوډېرشاعران اولیکوالان یې دې ته هڅولي، چې قلم راواخلي اودپښتوژبې اوادبیاتو له پاره خدمت وکړي. سراج الاخبار دافغانستان په ادبیاتو کې یونوی تحول رامنځ ته کړ، او هغه داچې سراج الاخبارپه ادبیاتو کې دنوې دیموکراسۍ لاربښوونه کړې ده ، په تولنیزبدلون کې یې خپل رول لوبولئ دی . چې په دې برخه کې دهیواد دخلکو راوېښول داقتصادي اوکلتوري مسایلو له پاره په کلکه مبارزه ،اودخلکو شعورته وده ورکول رابرسېره شوي وو. په دې ډول دسراج الاخبارجریدې دافغانستان خلکو ته ډېرزیات عرفاني خدمت کړئ دی .په همدغه وخت کې پښتو ژبې په چټکتیا سره ګامونه پورته کړه. دسراج الاخبارپه پاڼوکې دپښتو شعرونه ،متلونه اودنثرتوتې چاپ شوي دي. هغه شاعران اولیکولان چې د(ځوانانو افغانانو) یادمحمود طرزي په قول داخوان افغان په سیاسی نهضت کې شامل وو. دوی دخپل وخت داسې خلک ووچې ځانونه یې په عصري علومو سمبال کړي وو، چې ددې دورې یومشهور روشنفکره شاعر غلام محی الدین افغان دی .غلام محی الدین افغان دسراج الافغانیه ورځپاڼې ، چې په حقیقت کې دخپل وخت دمترقي او ازادي غوښتونکو افکار و یوه خپرو نه وه، یولیکوال اوشاعروو، داسې لیکوال اوشاعروو چې لیکنې اوشعرونه یې دمترقي نهضت په پیاوړتیاکې ستر رول ولوباوه. دپښتوژبې اوادبیاتو په پراختیاکې یې اوچت ګامونه پورته کړي دي. غلام محی الدین افغان دلومړی اودوهم مشروطیت فعال غړی اودهغه کلپ له مؤ سیسنو څخه شمیرل کیږي، چې ظاهرآ یې ذوقي اوتفریحي بڼه لرله ولې په حقیقت کې په هغه کې سیاسي فعالیتونه پرمخ بیول کیدل.

غلام محی الدین افغان په اتو ژبو باندې ښه پوهیده اودپښتواوفارسي په ادب کې ددیني مطالعې خښتن وو.

افغان اودهغه وخت ټولو شاعرانو اولیکوالانو لکه عبدالهادي داوي، مولوي صالح محمد ،عبدالسلام اونوروااوچت ګامونه دعلم اوپوهې درواجولو په برخه کې اخیستي دي. دوی دعلم خوا نیولې وه علم اوپوهه یې ستایله ، خلک یې دعلم سره اشنا کول ، خلکو ته یې دعلم اوپوهې ارزښت څرګند اوه، او بالاخره خلک یې دې ته رابلل چې په علم اوپوهې ځانونه سمبال کړي، اوځانونه دجهل اوسکون څخه را وباسي، دجهل اوسکون غندنه یې کوله، خلک یې دې ته هڅول چې دنوي عصر له نویوپدید وسره اشنا شي دنوي عصر ستایونکي وو. دوی ټولو ټولنیزه وده اوتکامل غوښته، دغوټول دټولنیزې ودې اوتکامل په

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتلوکې سره متحد وو. اوټولو لیکوالانو اوشاعرانو خپلې ژبې شعراوادب ته خدمت کړئ دئ .

غلام محی الدین افغان کومی لیکنې چې کړي، اویایې چې کوم شـعرونه ویلي دي، هغه په خپلو اثاروکې ژوند داسې ترسیم کړئ، چې یوه واقعي بڼه یې لرله یعنی ژوند یې په حقیقی توګه په خپلو اثاروکې ترسیم کړئ دی، چې داخبره موږ دده په ځینو شعرونوکې وینو.

غلام محی الدین افغان کوم شـعرچې د ۱۹۱۴ کال داکتوبر په څلورم تاریخ په سراج الاخبارکې نشرشوئ دی . په دې شعرکې ده داپه ډاګه څرګنده کړې ده، چې په ټولنه کې ټولنیز اختلافونه شته، چې یوه طبقه یې د بلې طبقې پرضد دریږی ،اوپه ټولو مسایلو کې اتحاد اویووالی نشـي کولای، یعني یوه طبقه یوڅه غواړي اوبله طبقه بل څه، چې ده دخپل وخت ټولنیز اختلافونو درک کړي اودایې څرګنده کړې ده چې دازادی اواستقلال د ګټنې له پاره هم ټول افغانان په یوه سنګرکې درېدلای نشي نو ځکه یې پورتنی مفکوره په لاندې شعر کې په دې ډول بیان کړې ده .

ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شاموخپل ګدا مو خپل قاضي موخپل دی
سپاه خپل رعیت موخپل دیوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی
حبس خپل مفتی خپل زندان موخپل دی
پردی نشته ګرده خپل یو شکروکې...

د۱۹۷۱ کال دجنورۍ په ۱۷ تاریخ په سراج الاخبارکې دده یو شعردترجیح بند ذوالقافیتین ترعنوان لاندې نشر شوئ دئ، چې دخپلو خلکو دژواندانه واقعیتونه یې په کې ترسیم کړي دي دخلکو ژوند یې په ربښتیني ډول ترسیم کړئ چې داشعرپه دې ډول پیل کیږي:

موږ بنه تعلیم یافته وای داثار
هم کامل وای په صنعت دکار زار
اوس زموږ به وای په دنیاکې اقتدار
هم به زموږ وای ډېر همت په ټول کفار
کل جهان دی رسیدلی ومقصد ته په مدار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مګر موږ خويوپه خوب کې لاتراوســه دســهار

په دې ترجيح بند ذوالقافيتين کې غلام محی الدين افغان دخپلې ټولنې اوخلکو دبيرته پاتې والي عوامل په۳۵ بيتونوکې شرحه کوي. د ساري په توګه : دخپلو وطنوالو بيسوادي ، فقر، غريبي اوبيچاره ګي ، دعالمانو دعلم لږوالی داوسينوعلوموسـره دخلکونا اشـنايي، دملت دزراعت بيرته پاته والی، اوله ابتدايي وســايلو څخه په زراعت کې کاراخيســتل ،دنوروملتونو دزراعت پراختيا اوپه معاصـر تخنيک سره له لږ ځمکې څخه ډېرحاصـل اخيسـتل، په نوروهيوادونوکې اوداسـې نورمهم پرابلمونه شـرح کوي . ددوی په دې حالت باندې ليکوال افســوس کوي اوکله چې دخپلو وطنوالودې ويجاړ حال ته ګوري نوخپله خواشيني دغه ويجاړحالت سره يوکوي اوموضوع ترسيموي.

پو هاند عبدالحی حبيبي څو کاله پخوا دغلام محی الدين افغان دفکري تجدد په برخه کې داسې ليکلي وو:

،.... شـپيته کاله پخوا زمانه درپه ياد کړئ ،هغه وخت چاپښـتوشـعرنه وايه اوکه هم څوک په دې فکر کې وو، هغه به درحمان اوخوشحال پيروي کوله، دتوروزلفو په شکنجه کې به نغښـتی وواودبنو په غشـي په ژوبل وو، دشـعرموضـوع اومحتوی يوزرکاله دغسـې راغلي وه، اوخلک هم په دغه لارتلل يو وارنابيره غلام محی الدين افغان دشـــعرمجرا بدله کړه، اوپــه ۱۳۳۳ هــــــــ ق کــال کې يې پــه ســـراج الاخبــارکې دکوم خيــالی محبوب داوږدوزلفواو ښکلي مخ اوهلال ابرودستايني پرځای دوطن په حقيقی دلبرپوري داسي بدله وويله :

زړه زمــا ډک دی لــه مينی دوطن
خپل وطن مـاتـه عزيز دی ترخپل
تـــــــــــــــــــــــــــــن

داموضـوع اوس موزته نوې نه ښـکاري، اوښـايي چې ډېرځلمي يې دبيان يوفرسـوده اومبتذل طرزوبولي اوله فکري پلوه يې هم خوښ نه کړي، مګر په هغه وخت کې بالکل نوي اوښـــايي چې شـــاعربه دپخوانی خيال اودزاړه مکتب پيروان ډېر غندلي وي، چې ولې درحمان بابا لاهوتي فکر په داسې زميني فکر اوموضوع بدلوي.

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۱۱ کال دجنوري په ۱۱ نیټه دمحمود طرزي په مدیریت دسراج الاخبار مشهوره جریده نشر شوه. عبدالهادي داوي چې په هغه وخت کې دحبیبي دمکتب شاګرد وو، دغې جریدې ته دطرزي په غوښتنه انتخاب شو اودده سره دري تنه نوردواطلب شاګردان عبدالرحمن لودین ، فیض محمد ذکریا ، اومحمد بشیر هم سراج الاخبارته ولیږل شول. داوي دجریدې دمحرروظیفه اجراکوله، اوهم یې داردوژبې نه سراج الاخبارته مضمونونه اومقالې ترجمه کولې، په سراج الاخبارکې دداوي فعالیت ادامه درلوده ترڅو چې په ۱۹۱۸ کال کې دامیرپه امربندی شو. داوي دمحمود طرزي تکړه شاګرد اوفکري ملګری وو. چه دهیواد دترقي له پاره یې دهغه وخت په سیاسي اوادبي مبارزه کې مهم رول په غاړه درلود . دی دخپلې ورځپاڼې په ټولنیز ارزښت ډېر ښه پوهیده نوځکه دهغه ستاینه یې په یوه مثنوي کې بیان کړې ده چې د ۱۹۱۴ م کال دجنوري په ۱۵ تاریخ خپورشو چې مطلع یې داسې ده:

اخبارهرملت ته جانه
ضروري ده وا وره مانه
دملت منافع غواړي
پرغمودملت ژاړي

همدا ډول په همدې ګنه کې داوي دخپلې مورنۍ ژبې په خوږوالي ، رواني اوفصاحت ،متانت اوپراخوالي باندې یوبل مثنوي شعرلري چې دالاندې څوبیتونه یې د نمونې په توګه را اخلم:

پښتو ژبه شرینه
هم فصیحه هم متینه
قواعد یې خوارښه دي
قواعدیې هم لږنه دي

داوي که په دې شعرکې له یوې خوا دخپل ولس د ملي ترقي له پاره دمورنۍ ژبې موثریت اواغیزه په ګوته کوی، نودبلې خوا څخه داشعردهغه چا ځواب هم وو، کومو چې پښتوژبه دافغان ولس دکلتورد لوړتیا اوترقي له پاره اساسا مساعده نه ګڼله، په هغه زمانه کې یولږ داسې کسانو فکر کاوه چې دغه ژبه د وولسونوترمنځ دښه افهام اوتفهیم وسیله نشي کیدای، ځکه چې قواعدیې ترژبني قانون لاندې نه راځي. دغې مهمې کلتوري مسئلې

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته داســتقلال دګټلو نه پخوا ډېرو مترقي شـــاعرانو اوليکوالانو جدي توجه راوګرځوله. که مولوي صـــالح محمد په خپل پښــتو مکتوب کې دپښــتو ژبې په تاريخي بدبختۍ وژړل ، نوعبدالهادي داوي په خپل مثنوي شــعرکې دخپلې مورنۍ ژبې ســتاينه وکړه، اوهمدا وايي چې فارســـي شـــعرهم لري، ولې هغه دپښـــتو هم پايه نه دئ ځکه چې په مورنۍ ژبه کې هنرمند باطني احساسات ښه څرګندولای شي اوداسانه لاره نه ده .

د شـــلمې پيړۍ په پيل کې دافغانســـتان دفکري تجددعلمبردارمحمود طرزي، دخپلې جريدې ددوهم کال د دلوې په نهمه ګڼه کې دپښـــتو ژبې مســئله (زبان افغاني زبان اجداد زبانهاســت) ترعنوان لاندې مطرح کړه دهغه په اړيايي توب يې مطالعات پيل کړل. ددې ليکنې نه وروسته پښتو څېړنې له يوه کال څند سره مخامخ شوې، ولې په ۱۲۹۳ کال کې بياله سـره پيل شـوې. دهمدې کال دسـرطان په څلورمه دسـراج الاخبارپه شـلمه ګڼه کې عبدالرحمن لودين داسې وليکل : ،، سراج الاخبار به زبان فارسي طبع ونشرميشود چون همواره مساعى درنشر واشاعات علوم ومعارف است به السنه مروجه افغانستان لهذا سراج الاخبار افغانيه اين شما ره وشماره هاى بعد خود را بزبان ملي خودنيز تزئين ميدهد.،،

دســراج الاخباردمطالعې نه معلومېږي چې په هغه جريده کې دپښــتو شــېږ.کلنه ونده، اګر چې دومره زياته نه وه، ولې ترټولو مهمه داوه چې دپښتونشراتوله پاره دپښتو ژبې په تاريخ کې، ديوه نوي فصل په حيث لار خلاصه شوه، هغه داچې خلک دخپلې ژبې او ژبه دخپلوخلکو سره وتړل شوه . محمود طرزي همدغه موضوع ته دسراج الاخبارپه ۱۳۹۶ کال دجوزا په دوهمه ګڼه کې داسې ګوته نيسى :

,,ادبيـات ملي، فـارســـي ،افغـاني هرقوم بزبـان خود وهرزبـان بـه ادبيـات خود زنـده است.,,

ددې دورې بل مشـهورشـاعرمولوي صـالح محمد دمحکوم افغان حالت ، په قفس کې د بندي بلبل ســره مقايســه کوي، ددې اثرقهرمان دازادۍ څخه لاس نه اخلي، ولوکه په زندان کې هم دې ازادۍ دورځوخيالونه هيڅکله نشـــي هيرولای، اوکه په ژوندکې خوشـــبخته وو نوهغه وخت وو چې ازاد وو، دسيالانو سره سيال وو، په دې شـعرکې دانګريز داسـتعمار پرضد بې حده کرکه اونفرت شته.

لومړۍ جهانی جنګ چې ټول بشـــريت يې تهديداوه، دی په خپل مثنوي شـــعرکې ترســـيموي اودهغه دوام غواړي. ځکه چې اروپايي جګړه مار اواســـتعماري قوتونه په کې راګيردي، ، د د ه په نظرګوندې وي چې دغه استعماري قوتونه دګوردچنجوپه شان په خپل منځ کې يوبل سره وخوري.

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله ډېره مهمه موضـوع دوطن دسـتايني موضـوع ده، چې دغه موضـوع دهغه وخت دټولوشاعرانو او هنرمندانوپه اثاروکي په ډېروقوت سره ليدل کيږي.

بله موضـوع داخبارموضـوع وه، عبدالهادي داوي اخبارته دعلومو داديب لقب ورکړ، او هغه يې ديوه ملت له پاره دومره ضـــروري وباله لکه ودوجود له پاره وينه. عبدالعلي مستغني د۱۲۹۳ کال دعقرب ۲۸ ګڼه کې دسراج الاخبارپه ستاينه کې داسې وليکل :

دا اخبار رنګين ګلزاردی اخبار نه
دی
چې هزاريي زه يم ولې ګلزارنــه
دی

په سـراج الاخبارکي بله ډېره مهمه موضـوع چې د شـلمې پيړۍ په پيل کې مطرح وه هغه دملي ادبياتو موضـــوع وه، په هغه وخت کې لکه څنګه چې محمودطرزي په يوه نقل قول کې وليدل شوه، دملي ادبياتو نه مقصد فارسي اوافغاني يعنی پښتو ادبيات دي . په هغه وخت کې دفارســـي ژبې له پاره کوم تشـويش موجود نه وو، ځکه چې ډېرې پيړۍ دري رســـمي اواداري ژبه وه ،اوهلته ددې ژبې لـه پـاره کـارکيده. ولې دافغـاني ژبې دادبيـاتو موضـوع دلومړي ځل له پاره، په ډېرقوت سـره داسـتقلال نه دمخه کلونو کې په افغانسـتان کې مطرح شوه. په همدې کلونو کې داوي دخپلې ژبې ستاينه وکړه ورپسې مولوي صالح محمد دپښتوژبې په توصيف کې يومکتوب وليکه چې څوجملې يې دادي :

،،.... هغه تاثيرات چې په خپله مورنی ژبې کې وي په بله ژبه کې کله وي ... هرقوم اوهرملت چې ترقي کړې ده ، لوی ســبب يې دادی چې ټول علوم يې په خپله ژبه ترجمه کړي، ځکه چې تحصيل پرې اسان شوئ دی ...،،

غلام محی الدين افغان دســـراج الاخبارپه ۲۳ ګڼه کې يوپښـــتو اعلان په لاندې ډول خپورکړئ دی :

يواعلان په پښتو کې :

،، اول مقصـد مو داعلان دادی چې زمونږ مبارکه ژبه رواج پيداکړي، اوهرڅوک دې په دې باب کې دترقي دپښـتو ښــه ښــه مضــامين په افغاني کې وليکې، اوپه واسـطه د دې اعلان ټولو پښتنو ته خبروړکوم که څوک زما يا دبل چا په پښتو مضامينو ايراد لري، هغه دې خپله مدعا په پښتو کې وليکي اودسراج الاخبار مدير صاحب ته دې راوليږي، که بنده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهغه له خوابه عاجزشـــه هغه ته به پنځوس روپۍ په طور دانعام ورکړم اوو عده هم شپږمیاشتی ده .،،

ددې اعلان څخه دغلام محی الدین هدف داوه، چې له یوې خوا دپښـــتوژبې او ادبیاتو ته پراختیا ورکړي اوخپله ژبه مروجه کړي اوله بله پلوه داخبارپرمخ دبحث نقد موضـــوع رامنځ ته کړي، چې پنځوس روپۍ په هغه وخت کې ډېرزیاتی پیســـې وې. چې څه مود ه وروسته عبدالسلام ددې اعلان په ځواب کې یوشعر راولیږه، اوپه هغه کې یې دپښتو ژبې توصـــیف کړئ چې موږیې دشـــعر دنمونې څخه دلته تیریزاویوازې همدومره وایم چې عبدالسلام دهغه وخت دپښتو ژبې یو تکړه شاعروو.

داوو ځوتکې چې دسریزې په برخه کې تاسوته بیان شو اوکه چیری له ماڅخه په کوم ځای کې سهوه اواشتباه شوي وي هیله ده چې محترم لوستونکي ما خپلې سهوې او اشتباه ته ځیر کړي. ما په دغه کتاب کې هڅه وکړه چې د ســـراج الاخبارله ټولوګڼوڅخه د پښـــتو شعرونه راټول او د یوې ټولګې په توګه یې ګرانو لوستونکوته وړاندې کړم .

اوس راځم ددې کتاب دوهمې برخې ته او هغه دســـراج الاخبارپه جریده کې دپښـــتو شـــعرونه دي چې په نوموړې جریده کې په بیلابیلوختونوکې نشـــرشـــوي دي . که څه هم ماډېرکوشش کړی چې ټول هغه شعرونه چې دسراج الاخبار په پاڼو کې نشر شوی راټول کړم ولی بیاهم که چیرې له کومې ګڼې څخه سهوا کوم شعر پاتې شوئ وي یاکومه شماره ســـراج الاخبارزما لاس ته نه وي راغلئ اوپه هغه کې کومه ټوټه شـــعرپاته شـــوئ وي زه خپل معذرت تاســـوته وړاندې کوم، بله کوم ټکی چې د یادونې وړده هغه داچې شـــعرونه په کوم رسم الخط لیکل شوي ، ماپه هماغه بڼه دې کتاب کې راوړي، اوبنایي ځینې لوستونکي دلوستلوسره مشکل ولري . بیاهم که په کتاب کې کومه تایپي اشباه شوي وي .هیله ده چې محترم لوستونکي اوډېرمحترم استادان ماوبښي.

په درناوی

پوهنیارمحمدشاپوراحمدزی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه برخه

دسراج الاخبارخخه راټول شوي شعرونه

دريم کال شلمه شماره ۱۲۹۳ هـ ش کال شعبان المعظم ۱۳۳۲ صفحه ۷-۶

دا څـه عـجـب دوران دی چـې راغـلـی پـرافـغـان دی
رنـګـا رنـګـه تـرقـي ده څـه عجب محبوب عنوان دی
وقـت دعـلـم اوهـنـر دی بـې قـيـمـت رايـګـان دی
قسـمـاقسـم مـعـارف دی نـوردعـلـم درخشـان دی
دهـرعـلـم مـدارس دی هم تحصـيـل پـه ډېراسـان دی
دالـه کـومـه سـويـه موړکـې چـې ظـاهـر اونـمـايان دی
پـخـوانـه وو اوس پـيـداشـو مـګـر فضـل دسـبـحان دی
داخـوعصـر دسـراج دی چې افغان ټول پـه روشـان دی
عـجـب عصـر دی جـانـانـه چې ځوان زوړ اوزوړ په ځوان دی
هـرسـړی اختـه پـه عـلـم کـه دهـقـان اوکـه چـوپـان دی
صـنـايـع اوبـدايـع دي وقـت دعـلـم اودعـرفـان دی
پښـتـانـه کـيږدی نشـيـن وو مـردهـغـه چې نوم يې خـان دی
اوس هـمـه سـوبـاخـبـره چـه دعـمـر قـيـمـت ګـران دی
لـه عـالـمـه بـاخـبـر شـوه چـه خـورا لـو ی داجـهـان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورعالم هم خورا ډېر دی نه تنها عالم افغان دی

ته سراج اخبارته ګوره چې دملک په تن کي جان دی

څونه نفعي دي ظاهرې چې بې ژبې دي ګویان دی

بې خبریې باخبر کړه له عالمه چې څه ان دی

هرسړی عبرت په اخلي چې زه څوک یم څه مې شان دی

دین دنیا دواړه په کې دي ګهرباره درافشان دی

په ایشیا کې مثال نشته رشک اوردانګلستان دی

تې مدیرصاحب ته ګوره محمد بیګ طرزي افغان دی

شه مدیر باتدبیردی دهرعلم ګویا کسان دی

څه حاجت دی وبیان ته چې اخباربه نمایان دی

دالومړی اخباردی وروره چې افغان ټول په روشان دی

تولی رانیسی په خپله چې قیمت یې ډېرارزان دی

په تش دیدیې قانع نشي ځان په پوه کې خوراګران دی

بیحاصل یې ګمان مکړی قدرمند پرقدرد ان دی

اوس بیا نورعلی نورشو په پښتو چې دي ګویان دی

جانه څه عجب دوران دی چې راغلی پرافغان دی

خپله ژبه موچاپیږي عنایت دپاک سبحان دی

شه شیرینه پښتو واوره چه مضمون په ډېراسان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

قلم خپل زبه مې خپله شعرگران اوکه اسان دی

زه شاعر نه يم دلبره خاص مطلب زمابيان دی

زه عاشق دخپل وطن يم بلې حب ددې ايمان دی

په خپل ملک خورانازيږم نارې کړم څومې توان دی

زه صالح غلام دشه يم پرما دپردده احسان دی

تربيت مې تول له ده دی څه چې زما نوشت وخوان دی

زی نصرت غواړم له خدايه څوطاقت اوڅومې توان دی

دپراميد لرم ودې ته څه مو زوړ اوکه موځوان دی

شه په صدق دوعا وکئ وپادشه ته څو په توان دی

ښه پادشاه دی خدای دی ښه کړي پرموږ تولو مهربان دی

علم دوست هنرپروردی بې له شکه قدردان دی

مراتب دې خدای کې لوړې ترابده څواسمان دی

پردښمن دی غلبه وی څوزمين واوزمان دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شما ره ۲۲ اسد ۱۲۹۳ رمضان المبارک ۱۳۳۲ ۲۵ جولای

اخبارهرملت ته جانه ضروري ده واوره مانه
دملت منافع غواړي پرغمو دملت ژاړي
احتیاج دخپل ملت رفعه وی په لږ لګ مدت
معارف کي صنایع کي په ثروت کي بدایع کي
په ادب کي سیاست کي فلاحت کي تجارت کي
ډیرمعقول بحثونه کاندي دملت د مخ دورانديي
ورکوي دوی ته ترغیب دعلومو دا ادیب
دا اغیار روخیانت دی ښکاره کي پرملت
فریبونه یي ښکاره کي عالم کي ننداره کي
په مقصد يي ملت پوه شي داتمام امورپه پوه شي
په تعلیم اوتجارت کي زراعت وفلاحت کي
په ادب اواقتصاد کي اخبارات يي ښه ازاد دي
کوته داچي داخبار منافع دي بي شمار
درشي اخبار اخلاق اتحاد اواتفاق
ای زما پښتنه وروره ای دمادستر کو توره
هغه علم چي خرخیږي هرسړی ورته رسیږي
هغه دی دغه اخبار رانوکي کره تلوار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس دنیا کې شاوخوا هرملت گوره جدا

په زوریې اخبارات دی په لکویې مطبوعات دي

زموږ په ملکې یواخبار دی درافشان اوگهربار دی

په صورت کې هم یکتادی معناء هم دی پهمتادی

خدایه دي لري ژوندی چې ملت سي په ژوندی

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپېږمه شماره څلورم کال محرم ۱۳۳۳ هـ ق ۲۸ عقرب ۱۲۹۳

۲. نوامبر

رنګا رنګ انقلابات دي قسما قسم اختلافات دي
هرملت وهردولت اخلي نفع دفرصت
چه فرصت پيداکي ياره انتقام اخلي بې واره
تيردروکالوته نظرکه په احوال يې ځان خبرکه
چې فرصت مندوکفارو څې ونکړوپه موږ خوارو
بياپه موږمسلمانانو څه ونکړوکافرانو
زړه موخوړ په مراکووو چې وروم ته بشه بازووو
پرمصريانو موږ له دزړه وينه موخوړله
چې ناله ايطالويانو يورش يووړپرطربليسيانو
زړه ټوکرټوکرپه دی وو رشکي رشکي سر ی پرې وو
چه داځه وشو ناګه فضل ته وکي الله
يووارړغ شو چې روسيانو چپاويووړ پرايرانيانو
په زروعالم يې مړکي په ظلمت يې ملک ککړکي
په سوو سری يې مرې کړی مخ په توريزې يې پرې کړې
پرزخمی زړومالګی پاش شوې پرې موغوشي لکه اش شوې
په ګرداب کې دحيرت ټوله ډوب سوپه حسرت

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې یاربه څه احوال شو چه علاج یې ډېر محال شو

موږ په دې ناورین اخته وو فکرزن جګرسوخته وو
چې داخه وسورحمانه ته قادریې ای سبحانه

طراباس موبالکل هیر سو چه دا خرس روسی راتیرسو

مراکو اومصر دواړه غم یې مه خوره داوژاړه

چه وموږ ته رانږدې شو دحیا طناب یې پرې شو

موږپه دې غمواخته وو فکر زن اودل سوخته وو

چه داخه بلا شوه پیښه الامان ددې له نیشه

بیا ناری سوی چه بلغار سوه راپورته دبل غار

پرتوکانو یې حمله کړه شي په خپل ځانو اخته کړه

صربیانو یونانیانو همه یورش یوړ پوترکانو

څودولته سره یوشو ډېرترکان په میان کې لوشو

الحاصل چې په اضرار رسولی بیشمار

لاهنوز متوجه دی په مطلب متنبه دی

خپل ته دای محکموینه چې اسلام ونړوینه

وتخریب ته داسلام توجه لري مدام

خپله لوګوله یې بولی یوله بله سره بولی

ای افغان دواړه لاس پورته که شه په اخلاص
وخپل رب ته دې زاری که بیا زاری په عاجزی که

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه ای خدایه ته قهاریې که رحمان یې بیا جباریې

کفاردیقرترحده تیرکه شپه و ورځ یې موږ بری که

تی په خپل میان کې اخته کې عداوت په شه پخته کې

چه یې موږشو بالکل هیر په خپل ځان اخته وی ډیر

موږددې گوروسیلونه دوی همیش کوی جنگونه

او وموږته توفیق راکې شه اخلاق ته را اعطا کې

چه طاعت دی په رښتیا کړو عبادت دی بی ریا کړو

په خپل میان کې متفق شو یو پربل سره مشفق شو

ته همت وغیرت راکې ته قوت ونصرت راکې

ته موشه کې که معیوب یو بری راکې که مغلوب شو

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. نوامبر

تقریظ

داخبار رنگین گلزاردی اخبارنه دی چې هزاریی زه یم ولی گلزارنه دی

علم زده کړه گوره جهل په کارنه دی که دپلاردی چې جاهل دی په لارنه دی

که بی علمه خبرداردی بی خبردی که هوښیار دزمانی دی هوښیارنه دی

که څوک سود غواړي دعلم سوداښه ده په گرمی ده دی بازاربل بازارنه دی

که سود اکړی دوکاندارده علم گوره بالانصافه ترده بل دوکاندارنه دی

خوارهغه شي چه دعلم نه غافل شي چه دعلم دولت مومی بیا خوارنه دی

کافران گوره په علم جهانگیرشول ماوتالره دانگ وداعارنه دی

مړه ویده دواړه یو رنگ وی په غفلت کې مړیه بوله هرسړی چې بیدارنه دی

له غفلت پورته خونخواره بلانشته که زمری څوک خونخواربولی خونخوارنه دی

موافق دزمانی سره رفتار کړه مخالف دزمانی شه رفتارنه دی

زمانه وی کله گرمه کله سرده تل ترتله په چمن کې بهارنه دی

که فلک دغیرپه کام شه غمگین مشه په دی ژرنده همیشه دچاوارنه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه مې نه اوری دترکوله وصـــاله   څو چیچلی یې دزلفو پــه مــارنــه دی

مســـتغني زه دمین په خپل ګفتار کړم   ســـتاپه شـــان ګفتاردهیڅ چاګفتارنه دی

مســـتغني یم زمـا نوم عبـدالعلي دی   زه پښـــتون یم په بل قوم مې څه کارنه دی

فارســي شـعرمې مشـهوردی په جهان   پـه پښـــتو ژبـه مې شـــعرشـــعارنـه دی
کـــــــــــــــــــــــــــــــــي

دعبدالعلي مستغني په ژبه

دغلام حیدرتقریظ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم کال اتمه شماره ۴ مخ صفر ۱۳۳۳ قوس۲۷ ۱۲۹۳ دسمبر ۱۹

پـه کابل کې چې اســـتیژی باربه وړی دصــــندلی که له لوژی کیژی غم به خوری دصندلی

که دی څه هم دستارنه وی اوپه پښودې پیزارنه وی خورا شـــــه اولوی تلتـک بـه رغوی دصـــــــــــنـــــــــدلـــــــــی

که دڅه خونه کوچنی وی لویشت په لویشت داکمکی وی لس پــه لس کې لوینغری پــه جوړوی دصـــــــــــنـــــــــدلـــــــــی

لـــه اولـــه بـــه دقـــوس تـــراخـــره دحـــمـــل پنځه میاشـــتی پـه کـامـل تعظیم کوی دصـــــــــــنـــــــــدلـــــــــی

شـــکوه مکوه افغـان صـــنـدلی عظیم نعمـت دی څه شــــه خوند که تودې شـــپی اومرکې دصـــــــــــنـــــــــدلـــــــــی

دمولوي صالح محمدشعر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم کال جمادی الثانی ۱۳۳۳ هـ ق ۲۶ حمل ۱۲۹۳ هـ ش ۱۶ اپریل
شماره ۱۶

صفحه ۷

تــه کــره دځـمــکــې ګــوره نـــظـــروکـــه زمـــا وروره
څــه عــجــیـبــی اوازی دی رنـــګـــا رنـــګ نـــنــداری دی
عـالـم ټـولـه دی پـه شـــورکـې مرد وزن پـه شـــورما شـــورکې
دبـــعـضـــــومـــخ تـــرقـــي تـــه دبـــعـضــــــو داوپـســـــتـــی تـــه
ځـینـی نـورمـلـکـونـه نـیـســـی ځـینـی خـپـل ســـاتـلای نشـــي
بعضـــو نوی تهـدای کشـــیشـــو بعضـــو خپـل رهنمـای پریښـــو
ځـــیـــنـــی والـــوتـــه هـــواتـــه ځـیـنـی شـــوه پـرځـمـکـه پـاتـه
یـوعــجـب رنـــګـه احـوال دی شـــورمـاشـــوراوقـال مقـال دی
دنــیــاده پـــرشـــــور راغــلـــی تـــوریـــدلـــی قـــهـــریـــدلـــی
لـــوی دول چـــي پـــردنــیـــا دی پـــه یـــورپ کـــه پـــه ایشــــیـــادی
ټول پـه جنـګ ســـره اختـه دی پـــه ســـــرووویـنـواغشـــــتــه دي
بـردنـیـا تـرخـپـل ســـرتـیـردي خـــان ومـــان یي بـــاالکـل هیردی
پـــه یـــورپ کــــي زلـــزلـــه ده ســـپینـه ورځ پـه توره شـــپـه ده
دجـــرمـــن پـــرغـــلـــبـــه ده زمکـه ســـره ددوی پرشـــپـه ده
بـــل دی هـــرچـــیـــری اورونـــه دتـــوپـــوکـــیـــږی وارونـــه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هوادی جهازونه په اوبوکي ابگوتونه

هم په ځمکه دی ریلونه په دشتوکي موترونه

دتوپوتوردربهاردی دسروکریچوشرپهادردی

دتوپکوتکه هاردی دمردکو شرکه هاردی

هم دپاسه بمان اوری هم کشتی بلا دی نوری

لوی عظیم مهلک توپونه دپرمدهشه اوازونه

پردشمن کوی وارونه ورانوی هریورشهرونه

په لکو عالم قتلیږی په لکوهم اسیریږی

دقرنولوی دولتونه دعمروسلطنتونه

په یوه ان کي شي برباد ددشمن په زړه سی بشاد

شه برباد قوم په خراب شي پوش عظیم لوی اضطراب شي

یوسه بل راشیه سی خپورپل ایستاده

دبلجیم وحال ته گوره له دی حال دی خدای ژغوره

په یو ه ان سوبرباد دجرمن زړه سوپه شاد

یوعجیب رنگه احوال دی یوغریب منقلب حال دی

جرمن دی خدای گمارلی روس انکریز ته یي شکارلی

روسیان ژاړی زار زاری کي جرمن خاندی خوشحالی کي

انگریزان په ویراخته دی دیرمغموم خوراخپه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په فرانس کې ولوله ده دجرمن پرغلبه ده
الواصل چې يواحوال دی چې تعبيريې ډېرمحال دی
خوشحال دی مسلمانان خصوصا بيا افغانان
څه عجيب يوشه فرصت دی خدای راکړی غنميت دی
همت کوره دترکانو درومیانو عثمانیانو
بيدارمغزکاملان دی باغیرت عاقلان دی
دسلطان همت ته ګوره مردانه غیرت په کوره
دهمت توره يې کښکلی دغيرت په لاس نيولی
افرين دی پرهمت وی صدتحسين دی يوغيرت وی
چه فرصت په پيدا و روان شوپه ربښتیا
غرمی وکه وررهی سو مقابل هم درروسی شو
ځينی ونيوی قفقاز په مطلب سوسرفراز
هم پرمصری حمله وکړه هم په سيوېزيې چپه وړی
بلې بلې شه فرصت دی خدای راکړی غنيمت دی
عطا شوی دی له پاسه مفت يې مه باسی له لاسه
ای زمابرادرانو! ای جمله مسلمانانو!
شه فرصت دی خدای راکړی شه نعمت يه عطا کړی
چه کفارسره اخته دی په سروونو اغشته دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـــکری وکې چې ســـی زیـاد کـافـران ســـی تـول بـربـاد

همیشـــه بنـــه فرصـــت نه وی تـل بـری پـرغـلـیم نـه وی

گـاهـی گـاهـی ســـی پـیـدا مـدام نـــه وی پـــردیـنـــا

تـیـرکـلـونـه کـه مـنـظـر پـه احـوال کـه ځـان خـبـر

چـه پرموږ بـانـدې څـه حـال وو پـرېشـــان زمـوږ احـوال وو

دکـــفـــاروغـــرغـــږی وی شـــپـه و ورځ پـه موږ نغری وی

تـرخـولـه تـیـری بـی کـولـی لافـی شـــافـی بـی وهـلـی

وحـرم تـه یـی نسـبـت دوی کـاووپـه جـمـعـیـت

خـدای اختـه کړه اوس پـه خپلـه ســـره وژنـی یـولـه بـلـه

دادخـــدای مـهـربـانـــی ده دخـالـق نـگـهـبـانـی ده

چـه یې موږ کړو ځینی خلاص شـــکـری وکـې پـه اخـلاص

بـلـې بـلـې مـهـربـان دی دمـظـلـومـونـگـهـبـان دی

لـــه ظـــالـم انـــتـقـــام اخـلـی دی هـمـیـش مـدام

ای بـــاری پـــروردگـــاره ای قـــادره ای غـــفـــاره

خـوار افـغـان تـاتـه زاری کـه بـیـا زاری پـه عـاجـزی کـه

مـوږنـگـاه کـې لـه افـاتـو لـه جـمـلـوانـقـلابـاتـو

پـه ســـایـه کـې مـودده شـــا زمـوږ امـیـرحـبـیـب الله

اســـوده لـری ای خـدایـه ای هـادی اورهـنـمـایـه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مولوي صالح محمد

زړه ځــمــادک لــه مــیــنـــی دوطــن   خپل وطن مـاتـه غزیزدی ترخپل تن

هریوګـل می دوطن پـه مـادېرګران دی   ترکشـــمیره ترپـاریســـه ترلـنـدن

شـــیرین ځان می په شـــیرین وطن فدادی   زه خودارنګـه فرهـادیمـه کوهکن

ګـلســـتـان مـی دوطـن لادرکـنـاروی   خـارســتـان دی دوطن راتـه ګلشـــن

دوطن پـه حمـایـت کې ځـان مبـاح دی   پـه دامینی کې لازم دی ســـربـاختن

دچاپه ســـرکي چه ســـودا دوطن نه وی   ســـردده دی مســـتحق دی بریـدن

چـاپـه زړه کې چـه جنون دوطن نـه وی   دهغـه زړه ه دی خـدای همیش لری غـــــمـــــجـــــن

ســـاکنان دخپل وطن چې څوک غیربولی   هغـه غـداردزمـانی دی هم دشـــمن

کـه دېـردی پـه جـهـان کې عـزتـونـه   دیرعزت دی پـه خـدمـت کې دوطن

دملـت ودېن ســـراج اعلیحضـــرت دی   په جهان کې لکه نمردی دی روشـــن

هســـی شـــان ترقي شـــوی دده په عهدکې   چې پـه کـاروی دوی دپـاره څوزامن

مـدرســـی اومکتبونـه اوس جـاری دی   دهـرعـلـم دهـرکســـب دهـرفـن

شـــه توپونه اوس جوړیږی په کابل کې   اســـتغنـاموشـــوه لـه ګروپ دجرمن

هم اخبـارموشـــایع کیږی پـه وطن کې   دېرمرغوب لکه محبوب شـــه مزین

یومـدیریـې چې جـامـع دکمـالات دی   خدای دی دی ســالم ســاتی له هرحزن

واقعـات موچشـــم دید شـــوه دهرشـــهر   کـه پیکن دی کـه لندن دی کـه برلین

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخردعـا دافغـان داده ای صــــاحبـه چه اسلام صـاحب دجاه کړی ذولمنین

غلام محی الدین افغان

۲۳ شماره تاریخ ۱۵رمضان ۱۳۳۳ هـ ش ۵ اسد ۱۲۹۳ ۲۸ جولای
څلورم کال ۲۳ شماره

روژه

روژه مـیـاده بـخـتـوره څـان خـبـرکـه سـنـوره

دروژی فضـــایـل دېـردی لـه حسـاب تـرحـدتـیـردی

خـوراډېـرپـه ثـوابـونـه دی پـه ډک تـول کـتـابـونـه

روژه خـدای ده خـاص کـړی وخپـل څـان تـه منسـوب کړی

داحـدیـث شـریف قـدسـی دی پـداشـان ,الصـوم لـی, دی

د,انـا اجـزی, بـه ګـوره دی ددې پـه شـان کې وروره

خـدای ویـلـی پـه قـران پـه شـه طوراوپه شـه شـان

چـه شـهـررمضـان ,انـزل فـیـه الـقـران,

خورانیکـه میاشـتـه ده جـانـه څـان پرپوه کـه پرمـا ګرانـه

رحـمـانـی انـوارلـه پـاس رالـیـږی سـم لـه لاس

هـم دهـرچـارزق دېـریـږی نـعـمـتـونـه پـریـوانـیـږی

روژه دری قسـمـه ده جـانـه څـان کـه پوه واوره لـه مـانـه

درجـه چـه پـه ادنـاده څـان خـبـر کـه هـغـه داده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــه خــوړل اونــه چښـــل دی   اودبــطــن وفــرج ســـــاتــل دی

داروژه   ده   دعـــــوامـــــو   مــطــلــق مســـــلــمـــانـــانــو

دنـــيـــکـــانـــو   روژه   داده   چـــه   مـــقــبــولـــه   د   مـــولاده

بــايــد ټول اعضـــــا نګــاه کړی   لــه ګـنــاهــه يــې پـنــاه کــړی

تــه پــه پشـــــونــه پــه لاســـــو   نـــه   پـــه   نـــو   روانـــدامـــو

پـــرګـــتـــــه   وکـــــې   اقـــدام   خـــپــل ځــان وســـــاتـــی مـدام

اواعـــــلـــــی   درجــــــه   داده   چــه تــرتــولــوشـــــه اعـلــی ده

چې زړه پــاک لــه مــاســـواکړی   وابســـــتــه يــې پــه مـولا کــړی

دا   روژه   ده   دخـــاصـــــانـــو   دبـــاری   د   مـــقـــبـــولانـــو

چــه روژه يــې وی ګـنـاه کــی   فــايـده نــه کــی ځــان تـبـاه کــی

روژه تـــی چـــه ګـنــه کـــاروی   پـــه   مــثـــال   ددي   بـــيـــمـــاروی

چــه پـرهـيـز کـي مـيـوه خـوری   اوپــه لـوی لاس زهـروخـوری

صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم کال دوهمه شمار ه ۷ ــ ۸ مخ ذیقعد ه ۱۳۳۳ هـ ق .۲ سنبله ۱۲۹۴ هـ ش ۱۲ سپتمبر

پښتو ژبه ده شرینه هم فصیحه هم متینه
قواعد یې خوراښه دی فوائد یې هم لږ نه دی
داوسیعه ده خورا ترټولو ژبو ددنیا
که تاریخ ته نظروکې پراشاریې ګذروکې
دابه شي درته ګویان چه ای لاله ای ځما جان
زه خوراقدیمه یمه په کوښښ به سمه شمه
شعراراپکشي ډېردی ترحساب وترشما رتیردی
اثرونه دی جوړ شوی ادبیانو دی لیکلی
که بیان کمه نومونه په کارکیږی دفترونه
تنها یوخوشحال خان ګوره تی دیوان چنور که ای وروره
څه الفاظی مستعمل کړه مشکلات یې تمام حل کړه
طبیعیت یې لور روان دی چه بیدل دی دافغان دی
نزاکت کش څه بیان دی چه شوکت ده ته پیشاندی
چه بیان دخط وخال کې صایب پاته حکیم لال دی
صنایعوکې سلمان دی بدایعو کې طوفان دی
که دهجری پرلارسپورشي قاانی به ورته چنورشي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنهانه قدیم خیال دی چه دی یغرق په خطوخال دی
جداطرزلوی جدید هم اعلی دی هم مفید
تعلیمونه درکوی دی له هرشي دی خبروی دی
دصحت دحفظ دپاره قواعد کي درشکاره
داولاد په تربیت کي خورادپرتاکید شدت کي
هم په شکاردی پوهوی دی هم شه کارد رزده کوی دی
په تاریخ کي فکردی کړی دعلوموذکردی کړی
جیوکریفی کي دغږیږی په هررود کي دی گډیږی
چه فارسي اشعارد ده دی هغه هم بی خونده نه دی
پښتو غوندی هرسونه دی بیاهم دوی بدنه دی ښه دی
تخلص خپل دی ایژدی په پارسی قول کي روهی
په پښتو کي چي مقال کړی تخلص خپل دی خوشحال کړی
عرض داچي خوشحال خان دی خوراشیرین بیان
هم دده له شه کتاب مامعلوم کړمستطاب
په پښته یوزرووشل یوبل هم باید شمیرل
تولد سو خوشحال خان چه خوشحال يي کړجهان

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورمه شماره ۸ مخ پنځم کال ۱۸ میزان ۱۲۹۴ هـ ش ۱۱ اکتوبر ۱۹۱۶ ذی الحجته ۱۳۳۳

قصیده

امید مکړه چې همیش به یې خوشحال | په دنیاکې دی هرشي لره زوال
هیچ شي لره ثبات اوقرارنشته | دی ثبات دمحمدثانو دیرمحال
پادشاهان دګذشته زمانی څه شو | چه دوی ووصاحب دجاه اودمنال
خبردار له سکندره کل جهان دی | چه دی لاړ شوله دنیا نه بی مجال
لاشي مړشي چه اجل وده ته راغی | نه په کاریې پادشاهی شوه نه اقبال
دبابل اودنینوی سلطنتونه | داسې تیرشو لکه تیر شي دڅاخیال
دبرمکو کروفر په داشان تیرشه | لکه تیرشي په خوبنی اندک حال
وروره ته که شي فصیح لکه سبحان | اوکه یې لکه یوسف صاحب جمال
اوکه فرد فریدون تاته حاصل شي | اوجمشید غوندی دجام شي مالامال
اوکه عقل دلقمان جمله ستاشي | معمرلکه چه نوح شي ته په کال
اوبه ونه که درازلکه چه عوج شي | اورستم غوندی که ته یې قوی بال
اوپه عدل کې که ته لکه عمرشي | که په حیاکې شي عثمان خوش خصال
اوکه ته په قرائت کې اپ کعب شي | ابوذرغوندی که یې صادق مقال

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـه شـــجـاعـت کې کـه خـالـدزوی اوپـه خـط کـې علـی زوی دهـلال دولـــــــــیـــــــــدشـــــــــي

الغرض چه مکمل به هرفرصـــت نـه دسـیال وی پـه دنیاکي نـه مثال شــــــــــــــــــــــــــــي

چـه داعی داجل تـاوتـه نـازل شـــي تـه بـه وکړی لـه دنیـا نـه ارتحـال

ای افغان ناصـــح مشـــه ونورچاته مگرته که شـــي کاربند په خپل مقال

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه شماره پنځم کال میزان ۱۲۹۳

زمـا زړه دوینـو ډک دی بیقـرار — نن سـتم دکـافرانو شـو بسـیار

درسـول درویه فضـل وکړی رب — پـه امـت دخپـل حبیـب بزرگوار

سـتمونـه دکفـاروچـه حسـاب کړم — دوی تیرشـوی بیلـه حدولـه شـمار

دوی په زړه کې رحم نشته په اسلام — جوړيي دېرلکـه جوړپـه اهـل نـار

طـاقت نـه لرم چـه لږ بیـان یې وکړم — ددې جفـا لـه سـتمونوڅـه اخبـار

ترسـایـانوکـافرانووقصـد کړی — چـه دمسـلم دپـاتـه نشـي یو دیدار

شـي اخراج مسـلمانان تول له یوریا — حلقـه تنګـه دپـه دوی شـي دېرکـار

ورو ورو دپه اشـیا کې هم مفقود شـي — مګرڅوک چه دصـلیب شـي پرسـتار

دصـلیب بیرق دپاس په مکه شـي — یو دوشـي په مدینی تاخت وتاتار

مسلمانان چه نوی بیاپه نصاری شي — پـه رضـا یـاپـه جفـاواړه کفـار

نن یونان باغی له حکم دسلطان شـه — صـبا ورځ سـرو په شـوه خودمختار

انګریزووچـه خیرخواه یودبلوچو — پـه داچل یې کړقبضـه ددوی دیار

دقـلات خـان اوس بـنـدی دی پـه لاهـور کـې — ځکه دانګریزبلوچستان شه باج ګذار

مراکوکې چه د ورونو سـره جنګ وو — اوس فرانس پـه کې عزیز دی بی پـیـکـار

پـه ایران کـې هم دغسـی حـال بنـکـاریـږی — چه تول شـوی کرکان دی په مردار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په فریب یې مسخرالجیر پاکړه   هم تابع داسي سلطان دزنګبار

دانګریزدېرفریب په داویناکي   چه خیرخواه یود ادم دټول تبار

هیڅ مطلب نورنلرو په زړه کي   تمیزتاسوحواموروه ادم پلار

اعانت لره راغلی یوله لری   دخوارانو کړومدد برادروار

غرض داوی ځان نمایان کړی په بڼه شان   دوی خوظالمان لکه لیوان دی دېرمکار

شرمښان چي یوځل پریوزی په رمه کي   لحاظ خونه کړی دکباراودصغار

فلسطین چه په قبضه کي داسلام دی   په اسلامبول کي داسلام وی برقرار

په مسیح زما قسم چي دوی خواهان دی   چه علاج غوندی مبزکاندی په دار

دانجواوصلیبی جنګونه که نه وو   په منبزباندي له یورپ دتارتار

دسلطان صلاح الدین په زمانه کي   تول یورپ چه یورشلم کره حصار

له کفارواکثرمړه شو په میدان کي   نورشووخلاص په هرهمت اوپه فرار

سه قصوروه داکلام په باب لیکلی   چه روضه دامام کړه کوله بار

بیا جنګ و ه دطرابلیس په افریقه کي   چه مسلمان شوشهیدان هزارهزار

نه سپین ږیری یې دسلوکالوپرېښود   نه په غیږکي دمورطفل شیرخوار

چه عمل زموږ بدل شوحال موبل شو   لکه وی وعید لره لوری دقهار

دېرکلی یې خالی کړه له سرونه   عمارات خالی وشوه بیا په نار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ســـتمونـه داتلی ســــه عجب نـه دی   چـه لږ حـال دانګریزانو کړم اظهـار

پـه ظـاهرکې انګریزان مهذب تردی   پــه بــاطن کــه دوی بـدتردنورکفـار

اول داچې اوس سالارددوی کنجزوی   چه یې مرمهدی ســـورکړی ووپه دار

هغه پوپ چې دمســـیح قایم مقام دی   مذهبی ددوی ســـرداردی هم یې پلار

چــه دکـړی ووبـیـان اطـالـیـه تـه   چه اســـلام دی دېراشـــد اغزی دلار

دېرثواب دی چه خارلری شـــې لـه   هم پلاری که دی نه وی نور ار زار لاری

اتلی داســـې اســـتبعال داســـلام کړی   لـکـه شـــې درووابـنـه دمرغزار

قلم بنـدبـه یې زرمـه بخره نکړی   که ته جوړکړی قلمون تول اشـــجار

دعـــادافـــغـــان داده ای خـــالـــقـــه   چه تل وی تول دشـــمن ذلیل همخوار

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسمه شماره ۳ ـ ۴ مخ ربیع الاول ۱۳۳۴ هـ ق ۱۶ جدی ۱۲۹۴ هـ ش

۷جنوري ۱۹۱۶ پنځم کال

په عالم کې څه غوغا ده نوپوهیږم چه دروغ ده که رښتیا ده نه پوهیږم

نن دکفروداسلام سره حملې دی غلبه ده که غزاده نه پوهیږم

چه اسلام لره به غم وی که ساده ده داژړاده که خندا ده نه پوهیږم

جنگ دکفروداسلام که قیامت دی اخرت دی که دنیاده نه پوهیږم

خدایه دادیورپ جنگ دی که محشردی نه پوهیږم څه بلا ده نه پوهیږم

دیورپ دخلقو جنگ که رستختیزدی که دکل عالم فناده نه پوهیږم

رڼا ورځ یې زما په سترګو توره شپه کړه توره شپه ده که رڼا ده نه پوهیږم

عاقلان دی زمانی دی لیونی کړه داجنون دی که سودا ده نه پوهیږم

مستغني کاندی وینا په هرژبه چه دده څه مدعاده نه نه پوهیږم

عبدالعلي مستغني

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶ شماره پنځم کال ۳ مخ جماد الثانی ۱۳۳۴ هـ ق ۲۹ حمل ۱۲۹۵ ۱۸ اپریل ۱۹۱۶

اطـاعـت داول الامر فرض عين دی بلې بلې ثـابـت شــوی پــه قران

اروېدلی بـه دی وی چـه خلق وايي رعـايادتول پســونـه شــه شــبان

هغه پســه چه اطاعت دشــبان نه کې خــودبـه يــې وخــوری دی لــيوان اوشـــــــــرمښـــــــــان

پســه دځان په شــروخيرکله پوهيږی لـه رمـه ووزی لقمـه ســـی دګرګان

چه جداجدا ســـی دوی خپل شـــپانه ليوه خپل مطلب حاصــل کې په داان پــــــــــرېــــــــــږدی

چه ليوه په رمه ګډ سی حال يي داوي پـه ســـرووينو تول لړلی پرې لمان

جـدا مـه شـــه جـدايي توره بلاده همدغه له خدايه غوارې دښــمنان

ددښـــمن همدامطلب دی مثال واوره ليوه څه غوارې له خدايه بادوباران

جدامه ســی له رمی شــپانه قبول کې اوکـه نـه وی بيـابـه وکې ډېرارمـان

په رکاب کې په ســروركې شــه تابع شکری وکې زموږ شبان دی مهربان ســـــــــــــــــی

دهرشــــپـه تعظيم لازم پرهرميږی اوکه نه کې خود به وکې ډېرنقصـــان

باری خدايه ته توفيق راکې وموږته چه دخپل پادشــاتابع شــوپه ښــه شــان

شــــه توفيق داطاعت وموږ ته راکی چه دی خپل امير تابع ســـو په قران

څــونــه لــوی نـعـمــت درب دی پـــــرمـــــوږســـــوی چه پادشـــاه مومســلمان دی هم افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه لویه مهربانی دخدای ده جانه چه خپل قوم دی زموږ شـــبـان

خدایه ورکه جدایي اودوم رنګی کي تولـه یو کـانـدی جملـه مسـلمـانـان

مولوي صالح محمد

۱۹ شماره ۵ مخ شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۱۳ جوزا ۱۲۹۵ پنځم کال

درحمان بابا په شعر مخمس

دډېر عمر تمناکوی ترکومه دځوانی چمن په زړتیاکوی ترکومه

همیشـه بـه خوب خنداکوی ترکومه اعتمـاد بـه پـه دنیـا کوی ترکومه

دارفتـاربـه پس شـاکوی ترکومه

ځوبه ګرزی په دنیا پسی زهیره ځوترځونه یې په غمکې یی دلګیره

ای دخپل نفس وهوا پـه دام اسـیره ځوبه پټ له مرګه ګرزی سـپینه ږیره

په روشـانه ورځ په غلا کوی ترکومه ځوترځوتن اسـانی پردنیـا غواړي

ځوترځوبه له خپل عمر بقا غواړي سـتامثال رحمان ویلی دی که غواړي

چه ددهرلـه یـارانو وفـا غواړي صـیـاد ی پـه دعنقـا کوی ترکومه

عمر تول تیرسـو په لهو په لعب کي زنده ګی موده پـه رنج اوپـه تعب کي

نه هیڅ یو په زړه کي بیره دخپل رب کـــــــي شـکرنه کوو هریودې په غضـب کي

ځوبه خوف اونه رجا کوی ترکومه تـه چه دابدی پیری کي پـه دنیاکي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پہ خه ســـترګو به درېږی پہ عقباکې شـــیرین عمر د کې تیرپـه دی هوا کې

چه شپه تیره کې پہ خوب ورځ پہ خندا کـــــــــــــــــــــې تـه بـه داخوب وخنـداکوی ترکومـه

دروغ پرېږده رښـتیا وایه نیکه صـفاته بدخواهی مه کوه نیکخواه اوسـه هرچاته

همدغـه دی نصـــحیت زمـا وتـاتـه راســـه راســـه مخـامخ وایـه ومـاتـه

داغیبـت بـه پس شـــا کوی ترکومـه نه دخدای ه دی شـــا نه دی وطن حق داداکـــــــــــــــــــــــــــه

نه به عمر دی له ځانه ځوک رضـا که بلکـه هرځوک جوروی چې دپیـداکـه

ننګ نـاموس دپه لوی لاس ســـرولی تـــــــــرشـــــــــاکـــــــــه دوطـن بـه حق جفـا کوی تـرکومـه

چه ددېن بناورانیږی باک دی نشـــته پہ رشـوت ګوتی جوړیږی باک دنشـته

ګنـاهونـه دزیـاتیږی بـاک دنشـــتـه ورځ پہ ورځ نیکې کمیږی باک دنشـته

تـه بـه د مری نـاروا کوی ترکومـه پرتـاحق دوطن دادی ځـان خبرکـه

شـه یه غواړه اوله بدیه لاس پہ سـرکه هرســـړی ددې وطن خپـل برادرکـه

دوروری لاس پہ اخلاص ودہ ته ورکه راســـه پرېږده تربورتیـاکوی ترکومـه

ته چه غلاو دشـــمنی کوی له وروره تـــــــــــرکـــــــــــوره ورک ســه ورک ســه سـپی مه رازی

عمـل نیـک ځـان کـه خلاص لـه دی پـــــــــیـــــــــغـــــــــوره دغـه وضـــع ده خوراه بـده هرګوره

تـه بـه دارنګه ســـپیتیا کوی ترکومـه چه قضـــا شـــته حاجت نشـــته وبیان ته

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا خبره ده معلومه و جهان ته   ته چه پند وايي ناصحه ورحمان ته
چپ سه چپ سه نصيحت مه كه افغان
تـــــــــــــــــــــــــــــه

شـــكايت بـه دقضــــا كوى تركومـه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹ شمار شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۳ جون ۱۹۶۱ م ۱۳ جوزا ۱۲۹۵

پنځم کال صفحه ۶ـ۵

درحمان بابا په شعر مخمس

ځوک چې ورک له خپل وطن وی ځه به خوب کا ستمګر چې ګلبدن وی ځه به خوب کا

مبتلا چې په شیون وی ځه به خوب کا هغه ځوک چې به مین وی ځه به خوکا

چه فرهاد غوندی کوهکن وی ځه به خوب کا داجهان دی پاته تانه هم له مانه

دقضا چاره خونشي له لقمانه ځوک کری نشي علاج دمرګ دوانه

هرنفس د سری تله دی له دنیانه چې یې هرساعت رفتن وی ځه به خوب کا

له خوشي اومسرت نه خنداکیږی په بیلتون کې خندانه وی ژړاکیږی

خوب بستربانديږ سره داشناکیږی چې عاشق له خپله یاره جداکیږی

که دسلو شپو کرمن وی ځه به خوب کا چه مفتون شي ځو اوربل دده په زړه شي

ناشنا له خواکه خوبه له لیمه شي عاشق نه دی که بی یاره دی ویده شي

درقیب له جوره خوب دعاشق نشي دهغو چې یاردښمن وی ځه به خوب کا

بی کسی می هرکزنشوه غمګساره ازاده لکه لاله یم له ګلزاره

تماشي ته می عالم راځی بیشماره چاونه ویل چه له ځه یې بیقراره

چه په اورکې یې وطن وی ځه به خوب کا زه په شان دکواکب شب زنده داریم

هرګزنه یم سترګی پتی بی قرایم هرسحر زه له ژړا سره دوچاریم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناســـت به یم که داشـــناخپل دپرافګاریم ځوک چې داســـي زار غمژن يي ځه خوب کـــــــــــــــــــــــــــــــــــا

دچاکارچي شـــکایت ســـی له هجران ممکن نه وی چه بیرون شـــي له نیرانه

امید مکړه خوب خندا شـــوپاتـه تـانـه خوب خنـدا پـه بیغمی کیږی افغـانـه

چي يي بل اتش پـه تن وی ځـه بـه خوکا

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل داهل وکمال په فضیلت کې

بی کمال دباکمال کله همسردی هم قیمت کله گوهرسره حجردی

باکمال سړی په مثل دبادشادی په ظاهره که مفلس اوقلندردی

که لباس دبی کمال وی دزربفتو دائی ځل دی دحریروهغه خردی

که لباس دباکمال وی دکرباسو کمال ده لره خلعت دی هم زیوردی

ځوک چه نه لری کمال واوره افغانه که غنی وی لاخوتانه مفلس تردی

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴ شماره ۱۵ مخ شوال ۱۳۳۴ هـ ق ۱۰ اسد ۱۲۹۵ هـ ش ۱۱ اکست ۱۹۱۱

پنځم کال

دخوشحال له شعره انتخاب

پښتانه که ادم زاد دی په خویونوکي عناددي

نه همت لری نه عقل خوبش هرگوره په فساد دی

نه دپلارپه ويل کارکا نه په نغت داستاددي

چه په دوی کي يوپې شه وی دهغه دسرجلاد دی

يودبل په کمی ناست دی ځکه تل په بلا يادي

اول زه دانوردپسه څو شته واړه داهدا دی

په نفاق يي واړه ورک کړل که شجاع دی که جواردی

نه قدرشته نه پدل دپرترموروترجاددی

دالاشکرکړه خوشحاله چي بنده نه دی ازاد دی

خوشحال ختک

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه شماره شپږم کال څلورمه اوپنځمه صفحه ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اګست ۱۹۱۶ م ۸ سنبله ۱۲۹۵

ډېرڅنا دخپل مولاکړم چې اوطان موخپل دی که خیبردی که کنړ دی که لغمان موخپل دی

قندهار هرات،مزار هم بدخشـــان موخپل دی شــــکرشـــکر باغ موخپل باغبان موخپل دی

ګل موخپل بهارموخپل بســـتان موخپل دی ګل موخپل ســـوســـن موخپل ســـنبل موخپله

ریحـان خپـل نرګس خپـل ســمن موخپلـه کشـــت موخپل زمین موخپل ګلشــن موخپله

ســـروه خپـل بلبـل خپـل چمن موخپلـه لالـه خپـل ارغوان خپـل دامـان موخپـل دی

سپین موخپل همشـین موخپل جاله موخپل دی جـال موخپـل کمـال موخپـل حیلـه موخپـل دی

صـــید موخپل ماهی موخپل میله موخپل دی نشــــه موخپل خمارموخپل پیاله موخپل دی

بزم موخپل ســـاقی موخپل دوران موخپل دی پســـته موخپل بادام موخپل روغن موخپل دی

عنـب خپـل انـارخپـل وطن موخپـل دی طبیب خپل حســیب خپل دشـــمن موخپل دی

ګلیم خپل بـازارموخپـل کشـــتن موخپـل دی زمکـه خپـل رود موخپـل دهقـان موخپـل دی

هرصیغه دنحومستقبل دی که ماضی موخپل دی یوتن که ناراضـــی خیردی زرتنه راضـــی مـــــــوخـــــــپـــــــل دی

هرطرف کـه غردی اوکـه ســـمـه ا راضــــی مـــــــوخـــــــپـــــــل دی شـــاموخپل ګداموخپل قاضـــی موخپل دی

ســـپاه خپـل رعیت خپـل دیوان موخپـل دی کارموخپل روزګارموخپل محصـــول موخپل دی

غل موخپـل قـاتـل موخپـل مقتول موخپـل دی ردکـه مســـتقـل دی کـه معزول موخپـل دی

خان دی که ملنګ دی که مقبول موخپل دی کوتوال خپل پهره دارخپل زندان موخپل دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشـي چه تول خپل يوپه اخلاص څه نوکری وکـــي
څوک چې دی نادان وی هغه کس ته رهبری وکــي

هرســـاعت دوعا دخپل پادشـــاه ددليری وکي
پردی نشــتـه گرده خپـل يو شـــکری وکي

ملک خپل افســـر خپل ســـلطان موخپل دی
درست سره اخباريو ديوانه په ميان کې نشته

بی دجان قربان بل افســانه په ميان کې نشــته
هيڅ دفرانســيونشـــانه په ميان کې نشـــته

شـــکرشـــکرچې بيګانه په ميان کې نشـــته
مـديرخپـل اخبـارخپـل زبـان موخپـل دی

چـه پـادشـــاه زموږ دی مهربـانـه نظروکـه
دېرعالی يې نيت دی په څه شـــان نظروکه

څـه حـاکم راکړی عزيز جـانـه نظروکـه
عـجـب عصــــردی افـغـانـه نـظـروکـه

ژبـه خپـل بيـان خپـل قـلـم موخپـل دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه شماره شپږم کال ۵ ـ ۱ مخ ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اګست ۱۹۱۶ م
۸ سنبله ۱۲۹۵ هـ ش

دخوشحال ختک په شعر باندې مخمس کلام مولوي صالح محمد

تل به دارنګه فرصـــت وی که به نه وی پردنیابـه می عزت وی کـه بـه نـه وی
زمـا بـه دارنګـه حرمـت وی کـه بـه نوی ســاقی تل به دداســت وی که به نه وی
لـه جهانـه بـه مهلـت وی کـه بـه نـه وی په میدان دعشق ورګډ سه کوک رباب که
کـه پـه ســربرابرنـه وی غوږ پـه تـاب کـه پرمجمر دعشــق یې خپل زړګی کباب که
راســـه پرد میوجـام پـه می نـاب کـه تل به هســی فراغت وی که به نه وی
کـه ددید هوا لری بنـــه فرصـــت نن دی غمازنشـــتـه ځای خالی فراغت نن دی
ژرســه ژرســه که یې ګوری مهلت نن دی هرهوس چه دصورت کې ساعت نن دی
ګوره کال ته به صـــورت وی که به نه وی دوطـن پـه رنـج اختـه یم بی ترتیـب
نـه رغیـږم بـه دوا ای زمـا نصــیب ای زمـادســـترګوتوره ای حبیبـه
پـه ربنـــتیـا ومـاتـه ووایـه طـبـیـبـه چه درنج به می صـحت وی که به نه وی
نن خوبیا فرصـــت ومـاتـه راځرګند دی ددیدار دوعدی څنګ عجب خوند دی
پـه هوا می ددیدن زړګی خورســند دی دوصـال وعده دی وکړه ستا سوګند دی
پـه داکـارکې بـه غفلـت وی کـه بـه نـه وی ستادعشـق په اورکې وسوزم ایری شم
کـه بی قـدرلکـه خـاوری دکوځی شـــم لاس به نه واخلم له تاکه پرله پرې شـــم
کـه پـه تـاپسی ملنګ دمصـلی شـــم شــاه په تابه می قیمت وی که به نه وی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل عمر به زه هغه ســــاعت خوښ کم   چه دغشــــي دمژگانو پـه زړه خښ کړم

یـاددې چـه دویـل   چـه تـابـه خوښ کړم   سپینه خوله کې بی روی یاره درپیشـکش کــــــــــــــــــــــــــــــــم

په خوشــــحال به می منت وی که به نه وی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم مخ شپږم کال محرم ۱۳۳۵ هـ ق ۲۹ اکتوبر ۱۹۱۶ م عقرب ۱۲۹۵

شپږمه شماره

دعبدالرحمن صاحب په شعر باندې مخمس

جاردی شـــم ترنـام راشـــه راشـــه پـه هجران کې یم ناکام راشـــه راشـــه

څما ورد صـبح وشـام راشـه راشـه ای زمـا دزړه ارام راشـــه راشـــه

ســـروقد گل واندام راشـــه راشـــه واړه خلق دصـــنم مـدح خوان دی

هم له لاسـی دپرخواران سیندبرباندی هم له حسن بی رونق ټول خوبان دی

هم همه واړ ه خوبان یې مقتدیان دی دهمـه واړوامـام راشـــه راشـــه

بازارخوسوړ شو ستاله حسنه دخوبانو ولی تـه غزال چشـــم همـه مطلوب دشـــــــــــاهـــــــــانـــــــــو

ایمـان وړونکې دشـــیخـانو دپیرانو بی تانشـــته څه حرمت دعاشـــقانو

دعشـــاقو احترام راشـــه راشـــه مهجور زړه خوله فراقه زیاتی چوی

پـه هغه بـانـدې کول درحم دیربـه نـه چه پـه ســـرغم غمون دیرپراته وی وی

خدا زده بیابه هسی وقت که به نه وی زه نه پوهیږم له ایام راشـــه راشـــه

پـه دروغو هســـی تـه ولی وینا کړی دوصـــال وعده همیش ته په فردا کړی

خواه مخواه خندا په ماعاجز شیدا کړی نن هنگام دی که جفا کړی که وفاکړی

چاره نشـــي له هنگام راشـــه راشـــه ای محبوب راســـت قامت خم ابرویه

لب شـــکر دندان گوهر شـــیرین کویه نـــازنیـن مـه جبین ســـتم جویـه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرې رو يه ســـنبل مو يه ملک خو يه عنبر بو يه لا له فام راشـــه راشـــه

داجهـان کلـه مکـان دانبســـاط دی بلکـه دی د مســـافرو يورباط دی

په هرلورکې غم موجود مفقود نشـاط مـبـارک ددومـيـنـواخـتـلاط دی دی

تله دی تله دی له جهانه راشـه راشـه يخ کابل کې می په زړه بله لمبه شـوه

لـه فراق ســـينـه اتش کـده شـــوه لـه فراق ســـينـه اتش کـده شـــوه

شـپه لاپرېرده رڼا ورځ راباندې شـپه مـاغريب لره قـاتـل دعشـــو ه شـــوه شـــــــــــــــــــــــــــوه

دافغـان مـاه تمـام راشـــه راشـــه

غلام محی الدين افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اول مخ اتمه شماره شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۲۷ نوامبر ۱۹۱۶ م ۵ قوس ۱۲۹۵

دامیر حبیب الله خان په صفت کې

مینه راشــــه په ســـرواړوه ګلګون ســـاغر چه ژمی تیر شو اوراغله دجمشید اختر

په ګلســـتان کې په راتګ دنوی کال جلوس طـاق دنصـــرت ترمری قوس دقزح مـــــــازدیـــــــــګــــــــر

دعنـاد ل دی هغـه هرکلـه راشـــي اومبش چه کړی سـامعه محسـوس د داوداشـر

ورکړی داد دفصـــــاحـت دبلبـل تقـدیر ګته پوغاش له حیرت چیچلی شکسپیر

چه په ګلشـن کې کسـی سـودقدم ګل دکلارد شـــادیـانی نغـاړی وژغـاوه ه تنـدر

دمینی اور دبلبـل پـه زړه کې ولګیـد ســـری لمبی پـه پوری کړی ده لالی مـــــــجــــــمــــــر

پـه تروزمی کې بلیړی داســـتوری چراغ لکه داغونه دبیلتون دعاشـــق په ځیګر

ده ژلی مرغلری ارغری پربـانـدې د ګل کړه ایښـــی دی بوټی بیا دګلوتاج په ســــــــــــــر

ترهغـه پوری چې وی دادپســـرلی راتـګ وی دی پرسـردامیر دادخراسـان افسـر

ده شـــــهنشـــــاه دافغـان داودل ســــالار مری توب دری فخر شـــمیری وکمتر

که وه نازپزوپه دی عصـــروه مزته شــایي چې امیرنــه مو مـدد غواړي دجرمن قـــــــــیصـــــــــر

جارج وراســـتوی باج ځکه کال په کال چه وهند خواته دی واستوی خپل لشکر

دتـرقـي هـوا خـواه ده تـمـدن بـانـی دتـجـارت مـددګـاردحـرفـت یـاور

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلطنت داسی نه ولیدلی پښتانه په خوب هم نه درلود په دی شان خراسان افسر

ددرست پادشاهان کي نه دی سال دی نه مــــوخـــــی کله ستوری وی شکاره مخامخ ده نمر

نه دی درواغ په ربښتیا چه ته یي نن کسرا په عدالت کي ته یي له خلافه سنجر

دی امیر ابن امیرابن امیرابن امیر په امیران دادنیا نه لری بل همسر

په ازل اسکزی درته وه قدرت ده خدای داخداداد قبا فخر کا ستاپه بشر

ته سراج ده هغه ملت اودین چه دتا زاراویلم وجارج دی دنوکرچاکر

نه رسیږی دی چافهم په لوړ تیا ده ده مدح الوتل چانه سی دلته دتعقل په وزر

په نیت کي که چارحم مجسم وی ته یي چه غلیم هم نه دی میندلی ستانه ضرر

بی له تیښته نه دی بل څه په قسمت دغلیم زمری ته دریدی نشي دانتر

منزلت درکړی دی تاته خدای دومره چه دی وه مراتب لوی تاته دی عمیق ژور

وه فراست ته دی انګلیندکي ارلان حیران په ذکاوت دی پطربورغ کي وومــاشــــدر

ترهغه پوری چه انسان وی په انبرکه مقیم ترهغه پوری چه پرځای خپل ټینګ وی غــــــــر

ترهغه پوری چه دنیاکي وی ماشام وسهار ترهغه پوری چه انسان چه انبرکه وی بـــــــــــر

ویدی سترګی مورومښان په دی ضــــورســـــراج سوری ستانشي کم وه پسانه له سر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

براعظم دايشـــيـاوشـــي ســـتـامحكوم يوروپ امريكـه وافريقـه دى دركې داور

څـه چـه قـدرمـادرتـه پســـيـنـوويـل كه دتاخوشـــي وى زه تردى وه به وايم بـــــــهـــــــتـــــــر

اى رســوله چزارخاورى دى اكثيرنه ســى چې شــهنشــاه له الطاف په تاوكړه نظر

عبدالرسول محمدزائى

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه شمار۴ مخ شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۱۱ دسمبر ۱۹۱۶ م ۱۹ قوس ۱۲۹۵

حیات ملي

افغانستان خلق زمری دی په افکاربه شي
خیالات دبدو ورته کړی نګون ساربه شي

افغانستان خلک قانع په خپل دولت وملک دی
صبر په خپلو غروکوی مانع دبل دملک دی

تابع دشاه په فرامین په سل رنګه تل دی
که سپک نظر ورلره وکړی پاس په داربه شي

تاسی دول یوروپی په خپل مابین کي لتاړ
دوه کاله کیږی چه جګړم په دریابوبه کار

له ایشي لری غواړي وچلوی په موزه بار
دین اسلام زموږ قوی ده خورا روزاربه شي

تاسی دول یوروپی په ایران راغلی تمام
فریب موجوړکړ دیئنو چه په کي جوړ کړی مقام

تفریقم واچاوه په دوی کي دنرمی په کلام
خیال دایران موږ لره مکړی په اوساربه شي

ملکم یورپده جنګ جدله په خپل منځ کړی اغاز
څویوتربله تمام نشي په چاڅه کوی ناز

داسي فریب ظاهر دخمن بادین هم دین هم راز
تیکي نه واوری موږ خبریو په حصاربه شي

داخبرولی څمک لومی دی که څوک پوه شي پکار
ایرادمه کوی دی ملک نه دېربه ووینی خار

بیا به پښیمانه شي ناری سوری به وکړی په زار
صاحب ددین رسول الله ده په ننګ غاربه شي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږامـت دمحمـد رســول الله يو افغـان   په دين ميتن باندې تړلی يو په ســر په ځان

ننګ وناموس وملک ساتنم سوی عين ايمان   که نژديکيت دبدووکړی په سنګساربه شي

دانصـيحت له زړه ســوی ده چه موږ وکه داشـــــــــــــــــــکـــــــــــــار   ګنـه حملولره تيـاريوپـه کو مـک دغفـار

خصوص زموږ په ملک چه راشي دبنووپه وقــــــــــــــــــــــــــــار   ددين دښــمن زموږ ظاهرياســتی مرداربه شـــــــــــــــــــــــــــــــي

عرض بيګی درست حال ونه وايه دافغانانو مــــــــــــــــــــــــرام   په دی بسته دی مسلمان زموږ دولت ونظام

پادشاه چراغ ددين ملت غم زموږ نشته تمام   کافران واوری درته وايم به کوکاربه شـــي

ملامحمد خان عرض بيګی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم کال یولسمه شماره ۵ ـ ۱ مخ ربیع الاول ۱۳۳۵ هـ ۱۰ جنوري

۱۹۱۷ م.۲ جدی ۱۲۹۵

ذو القافیتین ترجیح بند

موږ کـه بنــــه تعلیم یـافتـه وی داثـار هم کـامـل وای پـه صــنعت دکـار وزار

اوس زموږ بـه وای پــه دنیـاکي اقتـدار هم بـه زموږ وی ډېر هیبـت پـه ټول کفـار

ټول جهان دی رسیدلی ومقصد ته په مدار مگر موږ خویوتراوســـه لاپـه خوب کي دســــــهـــــار

دالاشـکرچي اعلیحضـرت دی ډېرهوشیار ورنــه مونږ بـه وولـه پخوانـه ډېر خوار

گل علمونه حاصــــلیږی په دی دهرکي په قـــــــــــرار کـه تعلیم کړی طـالبـان زموږ دوطن پـه هـــــــــردیــــــــار

کـه فقـه اواصـــول شــــي خـبـردار بیـابـه خبرنـه وی دعربو پـه اشــعـار

که چیری زده کړی په منطق کي څه گفتار دی بـه فقـه گوری پـه نظر داســتحقـار

که دی حاصل کړی په حساب کي اختصار بیـا بـه نورعلمونـه دی گونـدی بیکـار

نه خبر له مساحت اواقلید سـروی زمایار نه خبر له طبعیات نه واقف وی له اخبار

ارســطو منطق پســی گرزیدی بســیار دبیـکـن مـنـطـق تـاتـنـبـدی پـه تـلـوار

علوم که مغربی که مشـرقی دی رائج کار کفـارچـه پري خبردی نکوی زان عـار

دی خووی دنصــارالـه حرفتون پرهیزگار پـه داشـــان کلـه پرهیزکـاځوک لـه کـار

اسـتعمال دضـفوپی په داشـان کړی دی په جـــــــــار چه مدام دده په سروی دانگریزدسان دستار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دايي نتيجــه دبی خبری دطلــب خوار   چه دی نکړی هیڅ پروا دزمانی په کاروبار

که څوک ده ته بی خبروايي دحسـدشــي په گـــــــذار   مگردی پــه حقيقـت کي بی خبرگنی تلوار

الغرض په سلوکس کي ځوتن بيا په شمار   چه دوپی وتړی په ســـردفضــيلت يوســـپين دســـتـــار

بيابه هم هغه عالم فاضل به نه وی خبردار   چه والی دچين موڅوک دی هم پادشاه دتاتار

توبه ده له شــــکوی دعالمانو صــــدهزار   ولی عــالمــان دی دنبيــانو ميراث خوار

پــه ايـذ اوحســـــد نــه دی زمــا گفتــار   زه محب دعـالمـانو هم ددوی يم خدمتگار

هغــه څوک خوکــافرکيږی پــه دی کــار   چه دی گوری علما ته په نظر دخوارو زار

اوس خوداضـــروري دی مونږزده کړو له کـــــفـــــار   هنردفلاحــت اوتجـارت هم کښـــتوکـار

په فرانس کي دومره پوڅکی وی بيشـــمار   کلــه وی زموږ دوطن دولی بيخ يـادچنـار

په فرانس کي له بســوی نه حاصــليږی دامـــــقـــــدار   لکــه دلتــه جريـب اودقولی وی پيـداوار

دځمکو زراعت په فلاجت دی انحصـــار   بلکـه ټول جهـان پـه زراعـت دی مرغزار

زه چـه نظروکړم پـه حـالـت دزمينـدار   بی واره په ژړاشــم په صــداشــم په کوکار

دوی خوبی تهذيب اوبی هنردی هم نادار   بلکه بی خبردی په صـــنعت دکښـــت وکار

لاتراوســه يي هغه درانه جغون هم اسـپار   بل لاداچه نه پوهيږی په ســـادين هم په شـــديـــار

دوی مدام وی دپرشـــايق په داســـي کار   چه دوی مړه کړی يوتربله په يوه لپه جوار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

گر چه دهقانان موبی هنردی هم ډېرخوار   بیاهم ســـل ځله بهتر دی له عابد رشـــوت خـــــــــــــــــــــــــوار

نکړی راشـــیان خوبی رشـــوته دچاکار   گـــویـــا دوی لـــره حـــلال   دی دامـــردار

رســـول دی لعنت کړی په راشـــي باندې بـــــــــــــــــــاربـــــــــــــار   هم پـه دی بـانـدې عتـاب دی هم عذاب دی دقـــــــــــــــــــــــهـــــــــــــار

په دنیا اوپه عقبا به یې رسوا کړی کردگار   هغه څوک چه رشـــوت اخلی له مســـکین عاجز خوار

نورڅه مه وایه افغانه په باب ددې مردار   ولی اوس خودوی دی عزتمند هم بـاوقـار

چه کرم زورم نشـــته په فلک ســـفله پرور   ورنه مابه په یخ کړی وی ځګر هم خپل تټر

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ ــ ۷ شپږم کال ۱۲ شمار ه ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۷ م ۵ دلو ۱۲۹۵

,,خال وخط کې به انشاء کوی ترکومه,,

ته چې زلفی دیارمشــــک وعنبربولی پـه داچین کې بـه خطـا کوی ترکومـه

یاچه شــوندی دیارلعل وشــراب بولی روانــه کــې نــاروا کــوی تــرکــومــه

بیــاچــه مخ ددلبر شــمس وقمربولی پـه تخمین بـه داســود اکوی ترکومـه

لمرپـه دوګوتو هیچـا نـه دی پټ کړی تــه بــه دادحق اخفـا کوی ترکومــه

نــه رســیږی دچـالاس یې وکـاکل تــه تــه دزلفو بــه ســوداکوی ترکومــه

دلــبــران تــول بــیــوفــادی وفــانــکــه تــه بــی طــمــع دوفــاکــوی تــرکــومــه

معشــوقــان دعــاشــقــانوقــاتلان دی تــه دتــرکــوتــمــنــاکــوی تــرکــومــه

په یوه اداء دی درســـت عالم قتلیږی تــه بــه دانــازواداکــوی تــرکــومــه

پـه یوه نګـاه ژوندی پـه بل دی مرمـه دغـه لوبی بـه پـه مـاکوی ترکومـه

دزړه وینی می غـذا دوامی نشــتــه تـه بــه مــاتــه لابــدوا کوی ترکومــه

دادتــرکــودغــمــزوزخــم نــاســـوردی پــه نــاســوره مــداواکوی ترکومــه

دجفـا پـه تیغ دی تول جهـان تبـاکیق تــه بــه داجوروجفـا کوی تـرکومــه

دادزلــفــواودخــط لشــــکــری ګــوره پرســـپین مخ باندې غزاکوی ترکومه

جرمینـان اوانګریزان ســـره جنګیږی تـه بی ســیل اوتمـاشـــاکوی ترکومه

درست جهان پرشور راغلی نه پوهیږم چه بی ســیل اوتماشـــاکوی ترکومه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفرنگوپه تیغ زړه زما ســوری شــو دجرمن بــه تمنــا کــوی تــرکــومــه

دیورپ وحال ته گوره حال په څه مو خوشــحالی به په ایشــیا کوی ترکومه

راشــه راشــه ســترگی وموژه بیدارشــه دنرگس پــه تمــاشـــاکوی ترکومــه

ســم ســړی ســه مجنونی پرېږده افغانه ارزوپــه دلــیــلا کــوی تــرکــومــه

دغنچې په شــان خاموش ســه خوله که پــــــــــــتــــــــــــــــه ته به گل غوندی خندا کوی ترکومه

حمید څه شــو جه بیدل دپښــتنو وه ته رحما ن غوندی وینا کوی ترکومه

نه څوک غوږباســـی نه پنداخلی افغانه چپ ســـه ته به داوینا کوی ترکومه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ ـ ۷ شپږم کال ۱۲ شماره ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۲ م ۵ دلو ۱۲۹۵

غزل

نوی خلق نوی رســـم نوی کــاردی نوی گــل نوی بلبـل نوی بهــاردی

نوی شــــاه نوی ســـپاه نوی فوجونه نوی گز نوی ســـکه نوی بازاردی

نـوی نـوی زلـمـی وینـم زاړه ولاړل نوی کوټ نوی پتلون نوی پیزاردی

نوی برزگ نوی زاهد نوی حکمونه نوی نوی په هرجای کې دره ماردی

نوی من نوی دړی نوی وزنونــه نوی نوی ســـوداگرنوی بی پــاردی

نوی یارنوی ربیارنوی خوراک شـــه نوی نوی معشـوقی نوی سـنگارشـه

نوی ورد اووظیفه نوی شـیخی شـوه مسواک ایښی هرچانوی په دستاردی

نوی مینی په دنیا کې شـــولی ډېری پــه زړ ومینودچـاکلـه اعتبـاردی

نوی نوی قصــــــی اورم حیرانیږم په جهان کې یوتربل نوی زوکاردی

زاړ ه چې نوی راشــــي نوی همــه زوړشـــــــــــــــــــــــــــــــي داحکمـت نعمـت الله دپـاک غفـاردی

ملانعمت الله

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلمه شماره شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۲۳ می ۱۹۱۷ م ۲ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش ۶ – ۷ مخونه

شپږم کال

مسدس

یوسحر زما ترغوږسوه له بلبله چه قفس کې یې ژړل دایه ویله
چه بندی سوم دصیاد له سخته دله ولی نه پوښتی څوک حال زما یوله بله
ولی نشته بی فغانه کاروبازما ولی حبس ابدی راغی په وارزما
نه محرم چه دزړه حال ورته بیام کم نه می وس چه خبرداره بلبلان کم
نه ملګری چه چمن ته یې روان کم بیا بیان ورته دګل ودریحان کم
خپل دک زړه دارمانو ورته خالی کم تول مرغان دچمنو په ځان حالی کم
چاته وژاړم پرچاباندې فریاد کم چاته خاوری پرخپل سرباندې بادبادکم
چاته وګورم په څه شي زړه کی شادکم دصیاد له لاسه چاته عرض ودادکم
څه راوسوه چه دتو رقفس بندی شوم ! نه خلاصیژم په دابندکې ابدی سوم!
ولی زه له خپله سیله راجلاسوم ولی زه له خپل وطنه راجداسوم
ولی زه په ویراخته په واویلاسوم که وروکلی می سوپاته خوارتنها سوم
کوم ظالم کړمه بندی خدای دی بندی کی ! خدای دی ما غوندی اخته په جدایی کی !
اوس به زه لکه هانورپه هواتلمه په هوس دازادی به بالید مه
پرغنچوبه دګلانومسید مه ورځ په ورځ به غوړید مه لوبید مه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چابندی کړم خدایه تی په ځان اخته کی   پـه قفس کې دزنـدان جګرســـوختـه کی

اوس بــه ګـرزیـدم ازادپـه چـمـنـوکـې   الووتم بـه پـه صـــحرا اوپـه بـاغوکی

ښــه به ګرزیدم خوشـحاله په شـګوفوکی   ولـی اوس یم پــه غموپــه انـدیشـــوکی

چـه بنـدی دی دقفس کړمــه صــیــاده   خـدای دی مـاغونـدی بنـدی کـه ای ازاده

الـغـرض چــه ده وهـلـی دانـعـری   دقـفـس لـه لاســـه ووپــه غـلـبلـې

چـه نــاګـه دچمن بـادراغی د کشـــي   چه پرونشــــســـت دایه وواته له خولی

مـګـردابـاد دوطـن دخـوا راغـلـی   چـه زمـا صــــبروارام راڅخـه وړی

یوســـاعـت متفـکرووحیران پـاتـه   نـه یـه شــکروشــکایت کـاوه وچـاتـه

چـه بیـا بـاددچمن را غی دده خواتــه   اه یه وکش عرض یه وکی وخپل خداته

لکه زه هســـی بندی ســی ای صــیاده   دوطن پـه جـدایی ســـی ای صــیــاده

زه چه فخر دچمن زیب دبوســـتان وم   غـوړیـدل ګـل دخـپـل ایشـــان وم

دبـاغـودشـــوبـاغـچو روح روان وم   دســـروګلوپرشـــاخوبه نغمـه خوان وم

دپـولادوپـه پـنـجـه کې دبـنـدی کـړم   دهرکس ودنـاکس دی ریشـــخنـدی کړم

زه به تل دباغ پرســـر شـــه په هوا وم   شـــاخ پرشـــاخ به بیا په څه نازوا داوم

دګـلانـوپـرســـروبـه پـه خـنـداوم   په ځالی کې به وم ناسـت یاپه صـحراوم

نـه بنـدی وم دقفس نـه می هیڅ غم وو!   نه می اوشـــکې بهیدلی نه می ماتم وو!

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه سحر به زه له ځالی په هواسوم په گلشن کی به دعشق نغمه سراسوم
چه له پورته به پرگل باندې راتاسوم وسمن وياسمن ته به گوياسوم
اياڅوک لری داعيش وعشرت نن زما چه نديم وگل خانه ده په چمن زما
هغه گل هغه پسرلی هغه بهاردی دنرگس اوشگوفه گرم بازاردی
دطوطيانوپه گلشن کې چغهاردی په چمن کی دبلبلو چنهاردی
پرگلانوالووته کاپه خندا! زه بندی يم دقفس اوپه ژړا!
زړه مې ډک دی سره چووی دارمانه خدايه ژرمی خلاصوی له دی زندانه
نورمی مه پرېږده په دی ځای کې سبحانه بيامی ورسوی ژرترخپل بوستانه
که دی زه يمه قفس ته پيداکړی !! بياوزر دولی ماته دی راکړی !!
څوترڅوبه يم په دی جوروستم کې څوترڅوبه يم په اه وپه الم کې
څوترڅو به په ژړايم اوپه غم کې څوترڅوبه يم دارنگه په ماتم کې
چه اميد مې دخلاصی نشته هيڅکله نوبهتردی مرگ تردی ژونديوپه سله
بيانوچپ سوپرساعت په تأمل سو زماخيال سوچه دغم متحمل سو
بيايې ناری کړی همرازه دسورگل سو ويل اه چه دصيادلاتغافل سو
ځان که مړچه له ذلت نجات مومی په گوشه کې دعدم به حيات مومی
که څه نه دی شه وماته په داشان مرگ ولی ولی ځوان يم اودځوان وی دارمان مرگ
خودژوند دپاره شه دی ناگهان مرگ په هزارځله بهتردی ترزندان مرگ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه داهرســـهارخپل مرگ په قفس وینم   ولی نــه مرم چــه بــه بیــا زه قفس وینم

پــه حســــرت اوپــه افســـوس بــه داویلــه   وګلشـــن تــه یې کتــل بیــا یې ژړلــه

دقـفـس ودروازه تــه یــې ځـغســــتلــه   لاریــه نــه وو وزرویې ســــرپــه ولــه

پــه هواســـوســـربی ونشـــت لــه قفس   وینی توی سـوی سـوړپوړولوید له هوس

ســـرترپاته په ســـرووینوکې غرقاب وو   ځان بایللی زړه زخمی حال په خراب وو

یابیهوشـــه یا پرهوش په اضـــطراب وو   چه پرهوش به شـــوګویانه په داباب وو

ســـــرمــی بــایــلـووپــه هـوا دازادی!   شــــکرشـــکرســـوم فـدا دازادی !

پــه هـوا دازادی مــی وزرپـرې ســــو   شـکرشـکرازادسوم که می سرپری سو

شــــه چـه زه دازادی پـه هوا مړســـوم   نــه چـه پـاتــه پـه ذلـت دتلوپرســـوم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

یووپشتمه شماره ۲ صفحه شپږم کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش

چه پرخول دپادشـــاهانو غښ زکین دی هغه زموږ ســـراج الملته والدین دی

مقتدی اعلیحضـــرت رکن رکین دی دوعا کوی صـــبح وشـــام روی زمین دی

پراســـمان دعزت نمردی غوړیدلی مســـلمان دده په تخت دی نازیدلی

ملاکړه تیټه اســـمانو دده له تیغه چه قتل ددښـــمن کړ بی دریغه

کی قبا که کی خســـرو دی که داراب دی تللی ډوب دده په درپه دق الباب دی

تمنالری چه موچي يي رکاب کړی اوپه ســـترګويي داس دپله تراب کړی

مملکت زموږ ابادتول يي ګلزارکړ خپل دخواه خپل دشـــمن يي تارپه تارکړ

سیدمیرمحسن کندهاری

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱ شماره ۲ مخ ۶ کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶

سـه عجب خوب وو چه می ولید ه سـحر   زه یم پـه یوروپ کې اوګرځیږم لروبر

ټول یوروپ اختـه دی پـه غوغـا پـه شـــــــــوروشــــــــــر   یوتربلـه وژنی پـه ټوپـک اوپـه خنجر

ماوی دابه ملک وی دسینا ۱ یاد بربر ۲   ومی کړه پوښــــتنـه لـه یوڅـانـه پـه مدار

وایه چې داملک داشـــاننی ۳ که غوندار ۴   دی خوپه افسوس اوپه حسرت شو په ګفتار

چه داملـک دعـاقلانودانایانودې بســـیار   داهغـه یورپ دی چـه دی جـای وودهنر

بیامی له هغه نه اســـتفســـارکی په داباب   دوی ولی پرېوتـل دزمـانی پـه دی ګرداب

ده وی حقیقت کې پرنګیان ووپه شـــتاب   چه ورک دی له جهانه مســـلمان شـــي په عـــــــــــــــــــذاب

زه که اوس خودوی شـــول په دنیا کی په خـــــــــــطـــــــــــــر   څوک چې وی مغرورپـه خپل قوت اوپـه حکمت

دی خوبه زرپریوزی په کوهی کی دزلت   نـه بی وی عزت اونـه قدرت اونـه طـاقت

چه لری مصــــیبت کا اوحاصـــل کاندی راحــــــــــــــــت   ســوک چه دېرمغروروی دهغه خاوری په ســــــــــــــــــــــر

۱-سینا یعنی ابن سینا ۲- بربرشمالی افریقاته وایې په شرقی افریقاکې دی

۳- په جنوبی افریقاکې دی ۴- دحبشستان په وسط کی یوکلی دی

بخـت کـه چـاتـه شـــاکـاکـه دانـاوی دجرمن   خپل دانائی به یې په جان ســـی شـــعله زن

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه به درته وایم دفلک په دوروغن نځینی خلاصیږی له اسیب مرد وزن

سخت ساعت هغه دی چه هوښیارسی کوروکر بیا می دهغه نه په دی شان وکی سوال

چه کله به ختمیږی په یورپ کې داجنجال ده وی که چیری ورک له جرمنیانوشومجال

یاکه روسیان شي په دنیاکې دیرپایمال یاکه انګریزان شي له قسمت پروزبر

بل خوبه اسلام شي په دی جنګ کې کامیاب که چیری کل اتفاق کړی اسلام ددین په باب

بیا به نشي په دنیا کې یاره داسي انقلاب اوس خودېرضروري دی چه اسلام شي فتح یـــــــاب

ولی دښمنان دی په خپل کورکې سرپه سر بیاهغه وپل چه ته هم څوک یې په خپل تن

چه دلته یې راغلی اوصورت دی وی غمجن جاوا ا که سما ترا ۲ که بورنیو ۳ دی ستاوطن

یاکه ته یی دکابل یا پیښوریادختن ماورته بیان کې خپل اصلی نام ونشان

چه ته داسي بیخبریې له دنیا له خیروشر

چېرته چه اوسیږم هغه ملک دی دافغان دېردی زموږ په ملک کې عالمان هم فاضلان

چه دوی وایې دیوروپ وحکیمانو ته خواران بل موږ یودېرماهرپه کاروبارکې دجمدر

۲-۱ دبحرهند کی یوه لویه جزیره ده ۳- بورنیودمحیط کبیرپوه لویه جزیرده

بیاراته ګویان سو هغه ځوان په دی مضمون ستاخوهم څه زده دی یاته هسی یې پښتون

ماویل چې پښتانه خودې په علم کې جیحون زه یم له هغونه یوادنی سری کرمون ۱

په اتوژبو پوهیږم درته وایم مختصر یعنی په پښتواوپه هندی کې یم ماهر

عربی اوانګریزی خوهم پوهیږم په ظاهر ګورمکې اوشاستری ته په ښه شان یم حاضر

په اردو اوپه فارسي کې یاره زه یم محرر نورعلوم هررامعلوم دی برادره ماش قدر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خوپه خندا اوپه قهقهه کی استفسار ایاتاسو هم پوهیږی په کرورز ۲ اوطیار

یاکه هسی جان خوستایي ددهیلی دپنجسوار اوس خو عالمان خانه هغه دی په ګفتار

چه دوی جوړکي دردناتونه ۳ په حکمت اوپه هنر اوس په درته وایم دخپل شامعلم وهنر

دی خوشه پوهیږی دخپل قوم په خیروشر بل داچه شه واقف دی دیوروپ په شوروشر

ځکه موږ پراته یولاتراوسه بی خطر ربه ته موساتندوی شي په دی ک دی ضرر

بل دی ترقیخواه دخپل وطن دی په دی شان چه په ملک کي جاری کړی مکتبونه له احسان

هرسړی ته اجازت دی په داخل کي پسران په مکتب سرکاری کي بی تکلیفه بی نقصان

بل په ملک کي یي جوړ کړی سرکونه هم انهار چه له دوی نه حاصلیږی ددنیاکل اعبتار

تجارت وشراکت دی جاری کړی شهریار چه په ده باندي موقوف دی دجهان کاروروزګار

هم دهرتعلیم دپاره استادان دی میسر بل داچي موږ لمسی یودطالوت درحقیقت

چه رب دمت عطا کړی وقوت هم دپرغیرت هغه ان چه طالوت وکي په جالوت باندی هیبت

له طالوت سره ځوتنه اوکفارو ووپه کثرت مرداریی کړ جالوت په خپل همت اوپخپل سخر ۱

سلیمان علیه سلام چه وه پادشاه د کل عالم دهغه په زمانه که خو لازیات وو زموږ حشم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولی چه اصف دبرخیاوه وحضرت ته محترم — موږ به ولی ځان نه ستایو په دنیا کې مکرم

هم موږ به په حرمت او عزت یوترمحشر — بل نیکه مو عبدالرشید وویار هسی غازی ځوان

چه مدام به دده نوم وی په دنیا کې نمایان — هم دی په خوله اوپه زبان کې وویکسان

بل دی عالی همت وه په دنیاکې په شه شان — هم په خوی هم په خصلت کې چانه ری وولکه لمر

بل خوا احمد شاه درد وران وه دافغان — په ده باندې قایل دی یاره کل مرهتیان

بل خو موشیرشاه ووپه مثال شیرزبان — له هیبت نه یې روان شه همایون مخ په ایران

که بیان یې عدالت کړم ته به پاته شي ششدر — حیدرخان وه یو افغان باغیرت اوباحرمت

چه ده وه حاصل کړی سلطنت په خپل همت — انگریزبه وه خارج له هندوستانه په شدت

که چیری نظام نه وی دانگریز و په مدت — که تیپودرته بیان کړم هغه هم وو لوی اژدر

بل موانگریزانوته معلوم دی شجاعت — چه دوی وورا ختلی ودې ملک ته په غیرت

اکبرخان ورشکاره کړی یاره دوی ووته همت — دده په همت باندې دېرقایل دی جرنیل نت

انگریزان دی شرمیدلی په دی ملک کې مکرر — اوچت خودرته وایم چه بیا جنگ وه دمیوند

دېرکفارشول قتل په دی جنگ کې هم په بند — ونیول غازیانو دېرکفارپه خپل کمند

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرداری یې په تبرکړل په خنجرکړل چند وی شـــړل له ملکه په همت دخپل جمدر درچـــــــــــــــــنـــــــــــــد

بیا راته گویان شه هغه ځوان په هسی شان زه درنه پرسـان کړمه حکمت دایروپلان ۱

ته خوراته ســتایي خپل نیکونه خپل دوران ایاتاســـو هم څه کړی شـــي په جواب کې زیـــــــــــــــلان ۲

یاکه هســـی ځان ته وایې موږ یوشـــیرببر افســـوس صـــدافســـوس هم افســـوس دی صــــــــــــــدهـــــــــــــــزار

چه زه شـــوم لاجواب په حکمت کې دطیار ماویل افغان اوس همت کړه په خپل کار

ونیســه له ســتونی په داتکه یی ۴ کامردار

غلام محی الدین افغان

ایروپلان – طیاره ۲- زیلان سیودول دجهاز ۴- تک – فوراء

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸ مخ ۷ کال ۳ شماره ذیعقده ۱۳۳۵ هـ ق ۳ سپتمبر ۱۹۱۷ م ۱۱ سنبله ۱۲۹۶ هـ ش

اول حمد د هغه پاک پرورګاردی چه مغززده ممکنات په مقداردی

زیاته ونکي دعزت دترقي دی رسوونکي ده ذلت اوده شقی دی

خدایه ماله شقاوته په امان کړی په خاطرمی ده نبی اخرزمان کړی

هم پادشاه سراج الملته والدین چه مالک دتخت وتاج دی په یقین

اهل بیت سراجیه کړی ټول مامون دښمنان خواروخسته کړی زړه زبون

هم صاحب محمود طرزی کړی په زړه شاد چه مدیردی داخبارهرځای کی یاد

علامه د زمانی روشن ضمیردی باحکمته پرغیرت باتدبیردی

نیک نامی ورته حاصله مالامال کړی حاسدان یي واړه ښنو لاندې پایمال کړی

مولانا محی الدین صاحب غمخوردی دتمام افغانستان دسترګوتوردی

په درویشتمه شماره کي داخبار یواعلان په پښتو کړی تیار

هرافغان یپیه مضمون باندې رسیږی په لوستويي یوتربله هوسیږی

ایراد نشته په پښتو کي ای صاحبه فضل شوی په افغان دی لواجبه

افغانان بهادران دزمانی دی نوراقوام ورته په شان ده زنانی دی

هردولت کي مشهورلکه دنمردی دغلیم په سرولاړ لکه خنجردی

افغاني ژبه ده غیرته ډېره ګرانه خدای زده کړی ده افغان ته په اسانه

ده دی ژبي مبارک ډېرعزت دی پردوملتوکي یي حرمت دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربه تاکړی پرموږ باندې احسان دی چه راکړی دمدیر دېرمهربان دی

په خدمت کی ده مدیر صاحب عرضونه څه عاجزغریب کوم په تعظیمونه

که اخبارشي مزين په افغاني نوراني به شي افغان په معانی

ديورپ په حال به واره خبردارشي له غفلته يو کرته به بيدارشي

که خدای کړی ترقي ده افغاني وی دپښتو اخباريي سرده ودانی وی

ای خاوند ه ذوالجلاله باری خدايه ترقي پښتو ورکړی بی نهايه

چه فقير عبدالسلام کامه وطن يم اوسيدونکي مستعلی کي شه وطن يم

اميد واريم په خدمت کی دمدير چه اخبارکي شي داخل زماتحرير

سنه دری سوه يوزرپنځه ديرش کاله تيردهجرمياشت وه سلخ دشوال

عبدالسلام

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ مخ کال محرم الحرم ۱۳۳۶ هـ ق ۱۸ اکتوبر ۱۹۱۷ م ۲۵ میزان ۱۲۹۶ هـ ش

پنځمه شماره

داسلام وپادشاه ته دوعا

فخردین شـــمع دولت احمدی ملت ســـراج
د خلت په خلصـت شـاد شـه حکمت په شـه تـــــــــــــــاج

کوزدنشـــي تخت وتاج له جوړشـــوی له ســـــــــــــرایــــــــــــــه
عالی خیال دی کوثرمومی چه مخلوق ســی پـــــه ســـــیـــرابــــه

تـه راضـــی ســـی پـه دوه کونـه میســـر دهـــــــرعســــــــیـــــــر
لـه امیرابن الامیر ابن الامیرابن الامیر

ثقافت دخلافت یه په حکمت د خپل قدرت
یوخواهش دداعیـانوبـال وپرکړی دقربـت

شـه امیر حبیب الله ته کسـب وکاردرحبیب ورکـــــــــــــــــــــــــــــــي
ربه ته یه معاون سی په نصرت په مظفرکي

حبیب گوری له یثربه هرســـاعت تاته ای وروره
سـرچشـمه داسـلام نه یې حق تعالی د مکړه خـــــــــــــــــــــړه

امت باغ دمصـــــطفی دی ســـرچشـــمه یې ســـــــــــــوافســـــــــــــر
سرد مصسه کوزله موزه په حضوردپیغمبر

دتمام امت بابا ســـوی ترزاړه واړه هلکه
ســتـاعزت داســـمـانی وی نـازدمـه لویږ. ه پـــــــــرځـــــــــمـــــــکــــــــه

یــاالله العلمین پــه طفیـل دمصـــــطفی
شه خادم دشریعت که چه جهان مومی صفا

درحمت ســـایه اوژده کي چه اســـلام په ا ســـــــــوده شـــــــــي
بی دینی که سی راپورته ریشه تخم به پوره شــــــــــــــــــي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شــکســـته قلم تمام ســوزیاتی نه لری زبان   ربـه تـه پـه رحمت دپرکـه چـه مظهرشـــي درحـــــــــــــمـــــــــــــان

که په خپل عمر پودعا لرم په خدای قبوله   دپادشاه په شان کي بنايي هم مشروع موهم قـــــــبـــــــولـــــــه

هم زمـا بخره پـه کي هم نصـــيب دعلم وخـــــــــــــــــــاص   که پادشا صاحب دنيت وی کل عالم به سی خواص

ســـعـادت دســـلاطينولکـه ابردنيســـــان   مشترک ددرست عالم شوکه انسان دی که حـــــــــــيـــــــــــوان

باری ربه له تاغوارړو چه مو هومره دبدبه ســـــــــــــــــــی   زمور دتوری له هيبته کفره په زلزله ســـــی

دبدبه موســـوه بـالاانشــــاء الله لـه اتفاقـه   دادعقل شـــمع کوره نوی راغله له خلاقه

عادتی قاعدی داوي هميشه به شير حريری شـــــــــــــــــــو   ايزدی عنايت گوره جام دزروکتوری ســـو

لوی اميد شـــو وخالق تـه چـه مورب کي ســـــــــــرفـــــــــــرازه   موزبايللی په دغه وه چه مواخته وه بيغازه

اميد واريوباری ته عمارت به موبلند ســـی   دتحقيق توفيق يـه راکي واره لوتی بـه مـــــوقـــــنـــــدســـــی

لوی اميد لرم ورب ته چه همت مو تو له ديـــــــن شـــــــــي   شـــياطين مخالفين اعداد دين مو به ناورين شـــــــــــــــــــــي

دتهذيب اولواجباب کتاب څخه انتخاب

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ مخ ۶ شماره ۷ کال ۱۵ محرم الحرام ۱۳۳۶ هـ ق انوامبر ۱۹۱۷ م ۹ عقرب ۱۲۹۶

افغاني ذغزل

دپشـــو پس خورده نخورم زه مکروه کله کـــــــومـــــــه !! دمړه ورور په ورســـتو غوښـــوځان وکلی مـــــــــــړومـــــــــــه

که موژک په ځاه کې ولویدد ری ورځی می خـــــواګـــــــرځــــــی په مرد اروبدوغوښوهرساعت خوله لګومه

په ښی لاس کې می عصاده چې ثواب می علاوه شي په بل لاس کې می اره ده دخپل دین ریشـــی ریـــــــبـــــــمـــــــه

دین موتوله طبیعت واصـــطلاح وبرعات شـــــــــــــــو تش الفـاظ می دی پـه خولـه کې چـه ددین دعوی کومه

که خوشوی په دودی ګد سودعیال له سری ولـــــــــــــــــم په خبره غلیظ اخلم خوله ووزړه مرداروmه

زه په خوله خوله ها ها لرمه چه مرغی دانـــــه یـــــونســـــی پـه لاســـوکې می اورتـک دی پـه کلـه۱ ورلـــــــګـــــــومـــــــه

دشپیتوکلو طاعت و عبادت پرمخ تیرنکړم پـه مثـال دکول غویی یم پـرمـخ ځـم پـــــرشـــــاراخـــــمـــــه

مولاياشــــه راته وايي که موژک دننه نه وای د کلو غله می څه ســـوه چه ښی په ډکومه

علت ټوله کم علمی سوه بی ترتیب په دین کـــــدســـــو فرایض می بیکاره کړه نوافل پرسترګورړدمه

نوافل چه ټوله جمع دخپل عمر دکلو کړم درشـکې قیمت بی نسـی چه یوزخم په ترمه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعالم خوب چه بهترزما ترطاعت وعبادت   هغـه دغـه علم بولی چـه حـدود وپیژنمـه شـــــــــــــــــــــــــو

اول ځان بیا تاته وایمه راسه دین ته ترتیب   کـه پرځی کـه نـه پرنـه ځی زه یـه ترتیـب کشیژده بیانومه

۷ مخ ۷ کال ۷ شماره صفرالمظفر ۱۳۳۶ هـ ق ۱۷ نوامبر ۱۹۱۷ م ۲۵ عقرب ۱۲۹۶

دغــه څــه عــجــب دوران دی	چــه راغــلـــی پــرافــغـــان دی
لـــمـــردعـــلـــم راخـــتـــلـــی	پــه روشـــــان تــولــه جــهــان دی
وقـــت دعـــلـــم ودهـــنـــردی	نـــوردعـــلـــم درخشـــــان دی
نـــن دجــهــلـــی بـــازارســــوړدی	دهـــرعـــلـــم تـــوددوکـــان دی
داخـــوعصـــــــردســــــراج دی	چـه افـغـان تـول پـه روشــــان دی
عـــجـــب عصــــــردی ای وروره!	چـه ځوان زوړ اوزوړ پـه ځوان دی
دســـــراج پـه نـور روشــــان دی	کـه خـیـبـردی کـه کـهســـان دی
شـــکرشـــکر شـــه ســـاعـت دی	فضـــــل ســــوی درحـــمـــان دی
شــــه امـــیـــر یـــه دی راکـــړی	پـــرمـــوړتـــولـــومـــهـــربـــان دی
شـــه غـــمـــخـــوردپښـــتـــنـــو دی	دخـــپـــل وقـــت نـــوشـــیـــروان دی
عـــلـــم دوســــــت هـــنـــرپـــرور دی	لـــوی امـــیـــر اوشــــه ســـلـــطـــان دی
مـــزاج دان طـــبـــیـــب دمـــلـــک دی	پـــه حـــکـــمـــت لـــکـــه لـــقـــمـــان دی
پښــــتـــومـــړه وه ده ژونـــدی کـــړه	روح پـــروردخـــپـــل لســــــان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تــخــت وتــاج دی هــمــیشـــــه وی	خـــوزمـــیـــن واوزمـــان دی
مشـــــر زوی دامـــیــر گــوری	عـنــایـت دپـاک ســــبـحــان دی
شـــــه ســــردار مـعـیـن دعـلـم	دعــرفـــان دبـــاغ بـــاغــوان دی
هـــم نـــاظـــردمـــعـــارف دی	هــم نــاصـــــر دهــرنــاتــوان دی
شـــــهـــزاده دپښـــتـــنـــودی	تـــاج دســـــردکــل افــغـــان دی
شــــه مـعـیـن الســـلـطـنـه دی	پـرامـیـرصـــــاحـب دپـرگـران دی
مـــعـــارف تـــولــــه دده دی	هـم ددي مـجـلـس مـیـزبـان دی
نـــازدنـــه لــویــژی پـــرمـــځـــکـــه	خـوولاړ شــــنـکـي اســـمـان دی
هغـه خـدای دی ســـاتـنـد وی شـــي	چـــه دتـــولـــو نـــگـــهـــبـان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه مسلکه دی په موژکې یو عادی وپدری شـــــو	بل مسلک راغی له خدایه سما وی وقرانی شـــــو
چه عادت پردین راغلی هغه دین بـــولـــوبـــیشـــکـــه	اوکه نه وو عادت شوی له ماپاته شوپه کلکه
اصـــطـلاح هم بری مداردی حاکم شـــوپـــرشـــریـــعـــت	کتاب تول که یه نغاړه څه حاجت دحل حـــرمـــت
هرحلال حرام دشـــرعی کـه عادت وو ارجـــمـــنـــد ســـو	که عادت نه وو هرڅونه چه مرغوب وی نـــاســـیـــنـــد ســـو
دروا دناروا مسـلی زده که له عادته	څه نوکان باســی بیکاره تحقیق کې له شـــریـــعـــتـــه
که اویاځله مشـــروع موکد وی له قران	چه پسـند دعادت نه ووګویا نه دی له قرآن
عادت شـه بالانشینه موزیه یوحلقه بګوش	دعادت په ډول رقصیږی که چالاک دی که مدهوش
په لحد کې چه دکشیږد ی تکبیروو ایي وتاته	دین عادت که شـریعت ووژرجواب راکه ومـــاتـــه
په هاها به سی مشغوله که عادت ووستاقبله	دعاجزی رســم هغه چه واده په قبیلـه
په قیامت به الله وايي ســپی دی نه خوړڅه جهت وو	زه به وایم باری ربه مناهی دشـــریعت وو
دیتیم مال چه دخوړ یامال دعصـــب دتاراج	ستافتوی له شـریعته که قرآن درکې رواج
څه به وایم خپل الله ته تی راوشـــیه پښـــتو	که مردی د میره نه وومردبه نسی په بریتو

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه مرداری غوبشی نه خورم عادت کې ترکرزولی	هیڅ پردین دمجری نسی عادت یم ترلاس نیولی
ترمرداره ډېر بدتروی څنګی خورم په اشتها	دین می څه شوراته ګوری نه می شرم نه حیا!
دقران شریف احکام دی قدرنه لری دپیاز	که پرولی په بازارکي څوک یه نکوی په غاز
په ابروی داصطلاح وعادت له دی سکه داره	چه روشان په عادت نه وو ټوله پاته شوه بیکاره
داعادت دکورخراب سی دین به کی رشکی رشکی	دپادشاه سکه مغلوبه دناچلی پیسکی
تردی لوبدبختی شته چه دین تابعه دعادت شي	هرچیری چه عادت راغی منافی دشریعت سی
مصطلحه بیدینی لکه خونچه ایشی په میان کې	که عیب نه وه په اولس کي نقص نه وینم په څانکی
تخالف له اصطلاحه ترشرعی مکروه مکروه شو	چه قبله یي کړه غلطه دین ترپاته په ګروه ګروه سو
که قبله حقیقی نه وه بدهغه چي عیب باله سی	که احکام دشریعت وی په دغه ټول به تاله سی
هرټوکرچه عیب باله سی که روا که ناروا	خوراتنګ څنی پرهیز شو دین تابعه دهوا
که پیغور دعالم نه وو باکي نه لرم له کړنه	څه به یوسی اخرت له پرملامات سی زمابدنه
وخپل نفس ته موسجده شو تن زتارزموژپه غاړه	جهنم په خیال جنت سوحس باطل هوشیاری ولاړه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تن بـارکش بـاری درکړی میره هغـه چـه پــــــــرســــــــپــــــــورشــــــــو	چـه يې خرپـه خټ کې ســـپورکې جهان کل دخره ابخورسو
بازی تولـه لـه غیرتـه غیرت نوم دی دایمان	که ځلانده شـــمع نه وه وبه ژاړی په ارمان
چه غیرت دمیره نه وی قدرنه لری له تولـه	په جثه يې خطامه شی بی معنی سرپی بولـه
نغاره کی پراســـمان وی چه هوش نلری ســــــــــــــــاده دی	که په تخت په هوا درومی سپوریه مه بولـه پــــــــــــيــــــــــــاده دی
له اسـمانه زمکې عرشـــه څه د راوړه ای خــــــــود رایـــــــــه بـدعـادت بیـانـه وم مکرره پـه بـاربـار	که مبلغ دمعنی نه وویل شـــی نه وځی له ســـــــــــــــــرایــــــــــــــــه هیڅ می صبرځینی نه سی ځکه ډیربه سی تـــــــــــــکــــــــــــــرار
لـه تکرار ه ملال مســــه عـادت دین دی نــــــــــــــــړولـــــــــــــــی	پـاک قرآن درب کلام يـه پـه چـارپیره دی وهــــــــــــــلــــــــــــــی
له قرانه ســره جنګ دی که ملګری دعادت ســــــــــــــــــــــــــــــــو	زمـاوروره پـه دی پوه شــــه څـه مخرب دشـــــــــریـــــــعـــــــت دی
توفيق غواړه له خالقه بخشـــنده دی مهربان	هم ارحم الراحمين دی هم کریم دی هم مــــــــــــــنــــــــــــــان
بل طرف تـه امیدنســـتـه بی دربـاردخـالق	دغه باب دغه خلقه ســوه ســابق ود لایق
زاری ګویه یم ورب ته څه عادت موعبادت کـــــــــــــــــــــــــــې	یاارحم الراحمين ! رزق روزی موسـعادت کـــــــــــــــــــــــــــې

تهذيب الواجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ مخ ۷ کال ۱۱ شماره ربیع الثانی ۱۳۳۶ هـ ق ۱۵ جنوري ۱۹۱۸

افغاني سوګند

قبیح مشکله دیوثان دی هلوکان به وی ساتلی	شي جامی یه په اغوستی پیریشان یې خوراښکلی
رقصوی پرمجلس کې فاجران پرګرزیدلی	په بوسه روپی تراخلی په غاشوفاسق نیولی
نه ملاشته نه صوفی شته نه دریم غاورپیداشو	چه په لحثه توره ورسی په غیرت تردین فداسو
خوارفقیر که افسوس وکه یاپه وینو سترګو سری	نوریی څه له لاسرراسی که دځان غوښی که پری
دونه لویه خرابی وبیباکې په دین کی کیږی	هیڅ میره په غیرت نشونه په زورکې څوک خوژیژی
ته خرواردلواطت ودزنا په میزان تول که	یومثقال ددې پردرند دی که نه وینی سترګی پورکه
زناکیږی په خلوت کې داپه ډول ددین خفت	دزنا پرظهورقتل داسوفخر وسعادت
چه په جهروتفاخروجمعیت سی معصیت	بل به نه وی په اسلام کې تردی پورته ضلالت
درست ولس په دی شریک دی دابازخواست به له موژوسی	که څه لری که نیږدی وی هیڅ احدبه پاته نه سي
پرمومن باندې واجب چه داصحبت په غم الودکه	که به نورله لاس نیسی یومټ خاوری پردودکه
یادتولو په قوت سره پادشاته خبرورسی	دانخری به سی محکم خره غوایي به تربدرسی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه غیرت پرمینه نه وی موروثه د کل اسلام	خودبه وی په خروپایماله نه موننگ سونه مونام
دین دگوتوشوریدن سو تسبیح اړووشي غشي	داتسبیح به دی زنجیرسی ددوزخ داورسکروتی
مرد وزن که مسلمان ووباندفرض تراستری دمه	چه ددین نقصان یه ولید څان به نه ولی بیغمه
لالا څکوی درتیرسه داخبرسودنامرد	حیدری ذولفقارکشي که چه هیڅ پاته نسی فرد
کل بنیاد دین پرتوره نو راحکام په خال وخط	که یه توره تیره نه وی دین یه بایلو سوغلط
دحسین سرپه تویوی دل کوشه دمصطفی	چه غیرت دعراق نه ووکفیبن سوه بیوفا
کوم توکردبیدنی دشهزاده ترخون سوکم	چه پشتو سوبی غیرته دین پایمال پرخی دم
جواهردشریعت دمصطفی دزړه اجزاشوه	چه په سپک نظریي گوری ډېره بده یي جزاشوه

دتهذیب الواجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ ـ ۶ مخ ۷ کال ۱۴ شماره ۱۵ جمادی الاول ۱۳۳۶ هـ ق ۲۷ فبروری ۱۹۱۸ م ۹ حوت ۱۲۹۶ هـ ش

افغاني سوګند

نواموزه پاکه لوحه چه لیکي هغه خط اخـــــلـــــی	ددې زمکې حکم ستادی که اغزی پرژدی کـــه نـــخـــلـــی
دهلک که تربیت وو ډېراسان په مراد سی	دطوبی ونه ترسازه پلارپه قبرکي په شـــــادســـــی
چه په چوب وپه شیرینوسر بالادی اموخته کـــــی	خدای رازق دی بلاشکه اماتاپه غم اخته کې
چه تومان دده خرخشت وی داپه څه شي موجودیږی	کي دبل پیسه راکش کړه ستاتندی به په داغـــــیـــــږی
زړه د کی دزنبورځاله همیشه لکه ســــرســــام	خبرنشو په کمال چه افلاس فخرداسلام
مسکنت دشه لقب وودې بی بولی تـــورفـــرنـــګ	طبعه واوښته له دینه غریب تاکي په بدرنګ
تعجب دی وانسان ته پر هرخیال چه پوخ ســـوهـــږ	بیاترمرګه نه بدلیږی که هرڅوسی ګدوږ
اهنی سپاره میدوشي ۱ سازکه دتوپکو	دانسان خوی نه بدلیږی که یه ولی په مردکو
ارمنی که ایرانی که کشمیری که دکنی وی	چه په هډپوخ عادت پوخ سوپو هغه به یه مرګی وی
په قیامت که دیده نشته ولی دلی سوی جدا	چه همه طبعه ددنیاوڅوک ژړاکه څوک خـــنـــدا

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرقدردهم طبعی بی نزدیکت دمصطفی وی	که دلته یه خوی لیری همه به لیری په عقبی وی
ده پرنس کانی تړلی ته خوانچې خوری دسالن	دپینه شري اغوستی ستاوریشمین سوپوشیدن
دی دزړه لره وربولی ته برتن باندې تمام سوی	بدن تالره غلام دی ته غلام لره غلام سوی
بل مثال ددنرودی په د مبال کې دطناب	بیزوبان په تابازی که ګرزوی دی باب په باب
تن بیزوطناب یه طبعه بیزوواندی خپل دشمن	خه ریشخندی یې پرتاجوړکړپرخواهش داهرمن
چه یه شکیل دخابو بولی هغه دادی ورته کوره	مردی توله په میرانه حبطه درومه ترکوره
دنیاکې کودې په نکړی تنګی وتری مرانه	دوه دولته صنایع سی په دوعا غواړي سپیتانه
دمردی په کارشرمیړی په سپیتانه کې یه خوند	چه یې خوبنه شوه سپیتانه مرګ یه به ترهسی ژوند
په سل کاله نه پوره سونه فربه سو نه سوویر	نه موووېل چې ربه تیرپرتیرسوهیرپه هیر
دومره فکرموژله نشته که په دی صورت انسان وای	دبوجهل وبولهب ودفاروق یکسان وایې
بازی تولّه درونی ده که د زورفقط سوه سمه	دانسان لقب دیو ی زړه له راسه ای همدمه
سره ګلان دی غوړیدلی بلبلان باندې مستی که	چه وزرو ته یې لاروسوه هغه تول می پرستی ده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه په عرش داله بولی په حدیث که هغه زړه دی	څه دزړه صندق سوری که سیل وکه چه زړه څه دی
وروسته وړاندی موجودات یې په یوکنج کې چاپیرۍ	لږڅه هوش کړه سړی سه زړ ه پرڅه له تاپاتیږی
مامعنی ومابقی عالم به کله هله مومی	که له تنه سوی فارغه چه دزړه پرلوری درومی
نوی نوی اسمانونه بیا بانونه وابحر	دېربه ووینی یې په زړه که که ته شوی له تن حر
له درانه خیال راپرپوزه زړه ایله که رب تی پرېږده	که دڅه له تنه پرې کړ ه سعادت دی مخ ته کشیژده
بی کدره کدیره دېرعالم دی اوبو وړی	سه مشغول په هغه کارچې په سولیږی دتن بردی

دتهذیب الوجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم کال دریمه شماره دمیزان ۱۳ د۱۲۹۴ هـ ش کال

شـکر شـکر باغ موخپل باغبان موخپل دی	گل موخپل بهارموخپل بســتان موخپل دی
ســروه خپلـه بلبل خپـل چمن موخپـل دی	لاله خپل ارغوان خپل دامان موخپل دی
نشـــه خپلـه خمـارخپـل پیـالـه موخپلـه	بزم خپل سـاقی موخپله دوران موخپل دی
کلی خپل بـازار موخپل وطن موخپـل دی	ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شــاه موخپل گداموخپل قاضـــی موخپل دی	ســپاه خپل رعیت خپل دیوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی	عســـکرخپل مفتی خپل زندان موخپل دی
شـــکرشـــکربیگانـه پـه میـان کې نشـــتـه	مدیرخپل اخبارموخپل دوران موخپل دی
عـجـب عصــــردی افـغـانـه نـظـروکړه	ژبـه خپلـه قلم خپـل بیـان موخپـل دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سراج الاخباردرسم الخط پرتله له اوسنی رسم الخط سره

دســـراج الاخبارپه پاڼوکي دپښـــتو خاص حرفونه نه لیدل کیږی داځکه دهغه وخت په چاپخانه کي دپښتو حرفونه نه وه دټ پرځای ت ، د ړ پرځای ر، د ډ پرځای د ، دږ پرځای ژ، د ښ پرځای ش، دګ پرځای ک او د ږ پرځای ز، راغلي دي اوکلمي هم ځینو ځایونوکي پیوستي لیکلي شوي داوسني رسم الخط سره مغایرت لري چه موضوع په لاندي مثالونوکي په ښه ډول سره لیدلای شو:

اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار رسم الخط
له کومه	لکم
ډېر	دیر
موږ	مژ –منز-مونک-منک
ځوان	جوان –ځوان
زوږ	زور
پښتانه	پشتانه
کیږدی	کژدی
شوی	سوی
یې	یه
چې	چه
کې	که
سړی	سری
لومړی	لمری
ټول	تول
مه کړی	مکری
لږ	لژ
په عالم	پعالم
ګوره	کوره
کړمه	کمه
زمونږ	څمونک-زمنز

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسنی رسم الخط	دسراج الا خبار رسم الخط	اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار
اخلی	اخی	خوږ	خوژ
ژړل	زرل	غږ	غژ
کړ	کي	ونړوينه	ونروينه
دواړه	دواره	ورځ	ورز
هوښيار	هشيار	ترکو	ترک
هوسيږی	استيژی	لوړه	لوژه
کيږی	کژی	کوچنی	کچنی
پنځه	پنزه	رښتيا	رشتيا
ځينی	زنی	ځمکه	زمکه
کښته	کشی	ځان	زان-څان
زما	ځما	گنهگار	کنه گار
غوندی	غندی	څونه	سونه
جغرافيه	جيوگريفی	په دی	پدی
شي	سی	په خپل	پخپل
موږ	منز	بی خبر	بيخبر
کي	که	اوسيږم	اوسيژم
برخه	بخره	په ملک	پملک
څوک	سوک	په کار	پکار
شپون	شپان	پو هيږم	پو هيگم
پادشا	پادشه	ساتندوی	ساتن دوی
کومه	کمه	په ده	پده
ځل	څل	غټ	غت
ځکه	څکه	ځوان يم	څوانيم
ذکر	سکر	کړم	کم
مو- می	م ا	ورځ	روز- ورخ
ځالی	څالی	خپل	اخپل
نکړی	نکي	وموښه	ومو‌ژه

اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم اخط اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم الخط

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

له تا	لتا	ګل	کل
هومره	همره	ګرځيدل	ګرزيدل
ځاى	څاى	فوځونه	فوجونه
کې	کش	ځلمى	زلمى
پښو	خپو	افګار	افکار
رسيږى	رسيکې	مه کوى	مکوى
هوسيږى	هوسيکې	سترګى	استرګى
لمر	نمر	زړه	زله
کړمه	کمه	ځکه	زکه
ښکاره	شکاره	نامه	نام
سپاه	سپه	خښ	خش
ليکې	لکې	نښلى	نخلى
ثان	سان	هلکان	هلوکان
ميږه	ميره	دوزخ	دوژخ
څه کوى	څيکوى	موز	موژ
ځلانده	څلانده	ځينى	څينى
ځى	څى		

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نتیجه

دافغانســــتان دفرهنګي ژوند په لوړ تیا کې یوبل عمده عامل دامیرحبیب الله خانه په دوره کې دهغو فراریانو راســتنیدل وو، چې دامیرعبدالرحمن خان له خواتبعید شــوئ وو، هغوی هیواد ته له راستنیدو وروسته داذهانوپه تنویرکي ستره ونده واخیسته او دمعاصرو ادبیاتو پربنســټ ایښــودلوکي یې مهم نقش درلود. د دغوکســـانوپه ډله کې محمود طرزی او غلام محمد الدین افغان په خاصه توګه دیادونې وړ دي.

دتجدداوروښـــانتیا ددورې ادبیات دملي ارمانو دعرادې په توګه دفرهنګ پرمخ بیولوته وقف شـوئ وو. په دې کې شـک نشته چې دمعاصـرادب ترڅنګ کلاسیک ادب اوفلکوري ادب دواړه په خپل قوت پاتې وو. خومعاصـرادب دمحتوی اوپیغام ددرلودلوله کبله نورادبي جریانونه له خپل عنعنوی اهمیت څخه وغورځول، معاصـــر ادب دیوه متعهد اورســـالتمند ادب په توګه دټولني په خدمت کې په کارواچول شـــو، په هیوادکي دمزمن فقر،بیســـوادی، اداري فساد ،ظلم اوبې عدالتی عمومیت، ټول وطن پالونکي اوپرازادی مین روښـانفکران دې تـه وهڅول چې دمنځنیوپیړیو درکود دلـه منځـه وړلولـه پـاره حـاده مبـارزه پیـل کړي. ادبیات دخلکود ذهنونودروښـــانولودپاره اســـتخدام کړي او ولس دغفلت، بې خبرئ اوبې تفاوتی ددرانه خوبه راویښ کړي، دپښـــتوژبې او ادبیاتو دپراختیا اوپرمختګ له پاره زمینه برابرېده، په همدې وخت کې په لره اوبره پښـــتونخواکې دپرداســـي ځوانان موجود ووچې دنویو علمونواواروپایي ادب مطالعه یې کړې وه نوادبي ژانرونه اوفورمونه یې پیژندلي وو، دخپل خیال داظهارله پاره یې نوې لارې په نښـه کړې وې، اودپښـتو دلرغوني ادب په پراخه بنسټ یې دپښتو دنني ادب مانۍ پیل کړه. که څه هم انګریزي استعمار په ۱۸۹۳ کال کې دډیورنډ په تحصیلی کرښې سره دافغانستان دخاورې یوه برخه له اصلی پیکرڅخه بیله کړه، خوویې نشـوکولای چې دپښـتنو دګډوارمانونو، ګډو ارزښـتونو اوګډو ویاړونو ترمنځ دبیلتانه کرښـه وباسي. دفرهنګ په سـاحه کې دلته اوهلته په یوه وخت کې حرکت پیل شـو، ددغه حرکت مخکښان دټولني روښانفکران وو،په افغانستان کې (سراج الاخبارافغانستان) دمولوي عبدالروف کندهاري لـه خوا (۱۹۰۶) دجنوري پـه یوولســـمـه نیټـه راووتلـه خودهمدغې لومړۍ ګڼې له خپرېدولو وروسته جریده بنده شوه، ددوهم ځل له پاره (دسراج الاخبارافغانیه) په نامه په (۱۹۱۱) کې محمود طرزي په مدیریت اومشـرۍ خپره شـوه په همدې وختونوکې په لره پښـتونخواکې هم دپښـتو دمعاصـرادب دپراختیاپه لاره کې ګامونه پورته شـوي وو. په (۱۹۱۰) کې دافغان دجریدې دخپرېدوسـره سـم په پښـتو ادب کې نوي ژانرونه باب شـــول، اودراحت زاخیلي، فضـــل محمود، عبدالمالک فدا، غوندې لیکوالو اوشاعرانودمعاصرادب زړي وکرل .

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمود طرزي او عبدالرحمن لودين په ســـراج الاخبار افغانيه کې دپښـــتو مضـــامينو اوشـــعرونو خپرولوته په اګاهانه توګه پاملرنه اړولې وه، ددغو تولو اوښـــتوســـره ســـره دپښـــتو غزل محتوی هم په دغه دوره کې تغير کړئ دئ او غلام محی الدين افغان لومړنی سړی ووچې په غزل کې يې وطني مسايل ورځای کړه لکه :

زړه زمـــا ډک دی لــــه مـيـنـــې دوطــن
خپـل وطـن مـاتـه عزيـزدی تـرخـپـل تـن
هـريـوګـل مـې دوطـن پــه مـاډيـرګـران دی
تــرکشـــــمـيـره تــرپــاريســـــه تــرلــنـدن
شـــيرين ځـان مې پـه شـــيرين وطن فـدادی
زه خــودارنـــګـه فــريــاد يــمــه کــوهــکــن

اخــردعــادافـغــان داده ای صـــــاحـبـه
چې اســـلام صـــاحب دجاه کړي ذوالمنين

مولوي صـــالح محمد ددې دورې بل تکره شـــاعر هم په شـــعر څه ناڅه ويني کړي دي.ددغې دورې په شعرونو کې دنوی دوران د پيليدوزيری ورکړ شوئ دئ ددغې دورې داد ب مخکښان او شاعران دادي:

مولوي صـــالح محمد کندهاری ، غلام محی الدين افغان ، مولوي عبدالواسع کندهاری عبدالعلي مستغني ،عبدالهادي داوي ، سيدمحسن کندهاری ،عبدالسلام ،عبدالرحمن لودين اونورنومونه ديادوني وړ دي.

ددغې دورې په شعرونو کې دوطن مينه ، دخپلواکي جذبات ،داسارت اوبندګي پرضد ،داعتراض غږ، دطبيعت دښـکلا ترسيم ، په ټولنه کې دانســان موقف ، دده دژوند شـرايط دپوهې سطح اونورمسايل څرګند شوي دي، داوه دسراج الاخبار هغه خدمت چې پښتوژبې ته يې کړئ دئ. دهغه وخت شـــاعرانو دخپلې ژبې اوخپل ادب له پاره دپرهلې ځلي کړي، اونورخلک يې دپښـــتو ژبې پراختيااوپرمختيا ته ځيرکړي دي دغه ادبي نهضـــت په خپل وارسره دپښتو ژبې اوادبياتو له پاره لاندې خدمتونه کړی:

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- پښـــتانه شـــاعران اولیکوالان یې هڅولي چې خپلې ژبې اوادبیاتو ته خدمت وکړي اوډېرشاعران یې روزلي دي.

۲- سراج الاخباردافغانستان په ابیاتوکې یونوی تحول رامنځ ته کړئ دئ.

۳- دخلکو شـــعورتـــه یې وده ورکړه اوخلـــک یې دخپـل هیواد دازادی اوخپلواکۍ داخیستلواوساتلو له پاره هڅولي دي.

۴- دخلکو په فکري اوښتون کې یې دقدر وړ کارونه ترسره کړي دي .

۵- دپښـــتوژبې دپراختیا اوعلمي کولو له پاره یې ډېرې هلې ځلې کړي دســـراج الاخبارپه پاڼوکې دپښـــتو ژبې اهمیت اوارزښـــت په ډاګه څرګندشـــوئ اوداڅرګنده شـــوی چې د افغانستان ټول خلک اومختلف قومونه باید پښتوژبه زده کړي .

۶- پښتو ژبه دښوونې اوروزنې دوزارت په درسي نصاب کې شامله شوه اومولوي صالح محمد ددې دورې ســترشـــاعراولیکوال دلومړي ښـــوونکې په توګه دحبیبی په لیســـه کې مقررشو.

۷- ســراج الاخباردپښــتو نظم اونثرته خپله غیږ خلاصـــه کړه اوهغوته یې په خپله غیږکې ځای ورکړئ دئ.

۸- په سراج الاخبارکې نه یوازې دپشتو معاصرادب پرمختیاکړې بلکې دکلاسیکې دورې شاعران یې معرفی کړي اودهغوی اشعاریې نشرکړي دي .

۹- دپښـــتو ژبې فلکورته یې هم توجه کړې چې ۱,۴ فکلوري مشـــهورمتلونه دغلام محی الدین افغان له خوا په سراج الاخبارکې خپاره شوي دي.

۱۰- دسراج الاخبارپه پاڼوکې شـعر دشـعر پرځای پاته نشـودجریدې په وروستي پلان کې دمیني اومین ځای دژونددریښتینواصـولووینو پوهه ،خپلواکي ،ملي غروراونوردافغانسـتان په هنري ادبیاتوکې رامنځ ته شوه.

کومه دشـــعرونو ټولګه چې ماپه دې کتاب کې راوړې که چیرې نوموړی شـــعرونه په دقت سره ولوستل شي پورتني ټول مسایل چې ذکرشول، په ډاګه په دې شعرونو کې لیدل کیږی اوپورتنی خبری په اثبات رسوی . په افغانسـتان کې سراج الاخبار افغانیه په پاڼوکې په غزل کې دنوښـــت څرکونه اونویو موضـــوع ګانو ځایونه لیدل کیږي. لکه دخپلواکۍ، پرمختګ، دفکرونوخپلول اونور. په پیل کې دغه نوبوالئ له یوډول شـــعري کمزوریو هم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډک وو،مثلا دسراج الاخبارپه پاڼو کې دصندلۍ له پاره (صندلۍ غزل) په نوم شعرهم کښل شوی، ددغه دورې په شعرونو کې دنوي دوران دپیلیدو زیری ورکړ شوی دئ.

په درناوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځلیکونه

١- دسراج الاخبار بیلابیلی اته کلنی جریدې

٢- دافغان یاد- دکابل پوهنتون –دژبواودابیاتو پوهنځی-١٣۶٣ کال

٣- دغلام محی الدین افکار اواثار- دکابل پوهنتون دژبواوادبیاتو پوهنځی

۴- دپشتو معاصرادبیات اوسنی دوره پوهنوال ډاکتر زیورالدین

درسی لکچرنوټ ١٣۵٨ کال

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library